

Congresul Internațional al Arhivelor, Viena, 23-29 august 2004

În perioada 23-29 august 2004 s-au desfășurat, la Viena, lucrările celui de-al XV-lea Congres Internațional al Arhivelor.

România a fost reprezentată la Congres de o delegație formată din: chestor Ioan Oros, directorul general adjunct al Arhivelor Naționale, șeful delegației, consilier superior Ioana Grigorie, din cadrul D.A.N.I.C., Marlen Negrescu, consilier superior la D.J.A.N. Timiș, conf. univ. dr. Constantin Burac, decanul Facultății de Arhivistică, Tudor Rățoi, directorul D.J.A.N. Mehedinți, Dan Pintilie, directorul D.J.A.N. Argeș, Ioan Drăgan, directorul D.J.A.N. Cluj și Diana Joița, din partea Federației Arhiviștilor din România. Deschiderea oficială a lucrărilor a avut loc în după-amiaza zilei de 23 august a.c., în prezența președintelui C.I.A., Elisa de Santos Canalejo, a președintelui Austriei, reprezentanților Guvernului austriac, directorului general al Arhivelor Statului din Austria, Lorenz Mikoletzki, care, la sfârșitul lucrărilor, a preluat pentru patru ani conducerea C.I.A., a primarului Vienei și a altor demnitari, membri ai corpului diplomatic și ai unor instituții de știință și de cultură din Austria.

În raport cu perspectiva din care a fost subliniată semnificația acestuia, evenimentul a prilejuit celor care au vorbit la deschidere ocazia de a remarca însemnătatea Arhivelor ca memorie a umanității, a națiunilor și societăților, calitatea lor de element definitoriu pentru identitatea acestora și de element cheie al societății informației, baza continuității instituțiilor și justificarea drepturilor lor ca și a drepturilor individuale. Prin faptul că garantează accesul cetățenilor la informația administrativă și dreptul popoarelor de a-și cunoaște propria istorie, Arhivele sunt esențialmente în serviciul democrației, al responsabilității exercitării puterii și al unei bune guvernări.

Pornind de la aceste considerente, s-a socotit imperativă aprecierea că, începând cu 2004, Arhivele, în frunte cu instituția diriguitoare la nivel planetar în domeniu, C.I.A., au datoria să-și propună să aplice o strategie în patru puncte vizând: consolidarea calității C.I.A. de reprezentant respectat și larg recunoscut al instituțiilor Arhivelor și arhiviștilor de pretutindeni; întărirea Arhivelor în poziția de conducător eficace în opera de primenire conceptuală în materie și a tehnologiilor de gestiune a informației și a științei; întărirea Arhivelor în rolul ce trebuie să-l aibă în prezervarea accesului public la patrimoniul cultural al popoarelor din întreaga lume; profesioniștii Arhivelor și ai gestiunii documentelor din toate țările trebuie să fie din ce în ce mai bine formați și competenți pentru a-și asuma responsabilitățile în deplină cunoștință de cauză.

În cursul deplasării, în conformitate cu programul manifestărilor, structurat pe o diversitate de seminarii, ateliere, mese rotunde și expoziții de lucru (produse și tehnologii), precum și în acord cu hotărârile adoptate prin consens, membrii delegației

s-au străduit să fie prezenți la cât mai multe dintre temele aflate, sub diferite forme, pe ordinea de zi a Congresului, încercând să rețină din experiența, ideile, succesele, dificultățile și motivele de reflecție ale arhiviștilor din alte țări, în beneficiul branșei arhiviștilor din România.

O categorie de teme de mare interes a fost cea referitoare la ceea ce, în termeni uzuali, s-ar putea numi **lucrările arhivistice de bază**. Astfel, una din sesiuni a avut ca obiect **selecționarea documentelor**, considerată ca **proces de evaluare și prelucrare**, având la bază **criterii** conducătoare judicios alese și bine fundamentate. Una din idei a fost că o selecționare calitativ corespunzătoare este condiționată de efectuarea acesteia de către arhiviști preponderent aleși pentru un astfel de gen de lucrare, numiți **arhiviști de teren**, buni practicieni, cu mare experiență și buni cunoscători ai legislației. Procedural, selecționarea trebuie să se bazeze pe: **examinarea punctuală a unităților arhivistice**, **evaluarea contextuală** a acestora, **înțelegerea funcțiilor documentelor** (s-a vorbit de o **funcție socială** a acestora), astfel încât să poată fi stabilite **relațiile cu celelalte documente**, în condițiile unei **jurisdicții date** și a **interacțiunii instituționale** și, în fine, pe efectuarea **diferențiată a evaluării** documentelor supuse selecționării, în raport cu dimensiunea lor **publică** sau **privată**. Astfel organizată, selecționarea depinde în bună măsură de **rolul evaluatorului** și de **responsabilitatea** lui, de **poziția** lui în **ierarhia instituțională**, de **echidistanța** și **obiectivitatea** care trebuie să-i conducă activitatea (apelând la **lege** și la **deontologia** profesională și respingând **presiunile** din orice direcție ar putea să vină: politice, instituționale, personale etc.). S-a exprimat, de asemenea, părerea că selecționarea trebuie să fie o **activitate transparentă**, cu o **participare** cât mai **largă**, care să implice inclusiv persoane din societatea civilă (ale căror sugestii ar fi colectate prin Internet, contabilizate, evaluate și alese în funcție de relevanța și seriozitatea lor). Au fost, desigur, abordate și **criteriile selecționării**, în strânsă legătură cu conceptul de **valoare**, înțelesă ca **valoarea primară (directă)**, dată de utilitatea în timp a documentelor pentru creatorul lor și **valoarea secundară (indirectă)**, dată de utilitatea științifică și patrimonială a documentelor. Un punct de vedere interesant, dar nu absolut inedit, a propus selecționarea bazată pe principiul **eșantionului**, operațiune esențialmente **statistică**, un „compromis” aplicabil unor **serii omogene** de documente. Aleasă, în principal, din **motive de costuri** și propunându-și să rețină pentru păstrare permanentă **eșantioane reprezentative** de documente (mărturii pentru anumite tendințe cu funcție de recomandare globală din societate), selecționarea întemeiată pe eșantion presupune o **decizie greu de luat** din partea arhivistului, o decizie ce trebuie **planificată** și **coordonată** cu alte decizii, după o serioasă documentare și pregătire prealabilă. Acest tip de selecționare ar prezenta avantajul că **salvează bani și spații de depozitare**, nu afectează esențial scopurile **cercetării și se poate efectua pe cale electronică**.

O altă categorie de teme a avut în atenție **arhivele ca memorie a umanității**. Una din ședințe a propus problema **salvării arhivelor particulare ale celui de-al**

doilea război mondial, văzută prin prisma experienței franceze în această materie și concretizată în preluarea de la combatanții în Rezistență, individual sau prin diverse asociații și fundații ale acestora, a unor cantități importante de documente, pentru care în 2001 a fost publicat un „**Guide du détenteur d’archives de la Resistance et de la Deportation**”, în fond o evidență a deținătorilor, modele de inventare și de contracte de donare, sfaturi privind salvarea arhivelor etc. Pentru noi, ghidul poate servi ca punct de referință în perspectiva unei campanii de salvare a documentelor referitoare la lupta anticomunistă sau la diferitele deportări de după al doilea război mondial.

Aceleiași categorii de probleme i s-a circumscris și dezbateră consacrată **aspectelor legale și politice ale arhivelor dispersate (înstrăinate, strămutate)**. Au exprimat puncte de vedere reprezentanții Rusiei, Poloniei și S.U.A. Potrivit părerii primului, ca problemă de simbolică națională, restituirea arhivelor este în egală măsură o expresie a voinței factorilor politici. Ideal ar fi ca în această materie să funcționeze principiul reciprocității. A existat un acord asupra faptului că reglementările internaționale n-au creat un cadru normativ apt să favorizeze restituirea de patrimoniu arhivistic și să combată transferurile ilegale și furturile de arhive. Exemplele referitoare la Polonia și la felul în care s-au aplicat prevederile rezoluției de la Potsdam sunt o mărturie în această privință. C.I.A. are datoria să contribuie la perfecționarea și implementarea cadrului juridic, fiindcă realmente există aspecte greu de definit, ca de pildă: existența sau nonexistența mandatelor sau contractelor legale privind returnarea; delimitarea precisă a arhivelor particulare de cele oficiale; stabilirea deosebirilor între bunurile imobile și arhive ca bunuri imobile; deosebirile între proveniența și pertinența teritorială etc. Poate și din pricina labilității termenilor juridici, Rusia și S.U.A. nu par să împărtășească ideea unei retrocedări faptice a materialului arhivistic. În acest caz, o alternativă ar putea fi programele de tipul „Reconstitution of the Memory of Poland”, agreate de Consiliul Europei, bazate pe soluția accesului gratuit la baze de date regionale, copii de pe documente pentru fonduri comune, publicarea de ghiduri ș.a. sau acordurile bilaterale între țări interesate, pentru schimbul de microfilme și crearea de baze de date cu acces liber etc.

Plină de învățăminte a fost și tema despre **arhivele prezidențiale din S.U.A. și Franța**, sub aspectul **constituirii și accesului** la ele. Experiența celor două țări arată deosebiri nete între ele, sub aspect legislativ, organizatoric, acces etc. În S.U.A., documentele prezidențiale sunt concentrate la Biblioteca prezidențială, instituție destinată să ofere o imagine multiplă despre o administrație, incluzând, în egală măsură, documente și publicații. Biblioteca stochează atât documente guvernamentale, cât și documente private care, indiferent de proveniența și natura lor și cu toate că noțiunea de „document prezidențial privat” a suferit o mare lovitură în timpul celui de-al doilea mandat al lui Richard Nixon, sunt supuse, sub aspectul accesului, unor numeroase clauze restrictive, urmare a privilegiului pe care președinții americani îl au în această materie și tradiției de stat americane desprinse din configurația specifică a

principiului proprietății în America. În Franța, Arhivele prezidențiale sunt socotite parte inalienabilă a Arhivelor publice, referindu-se la activitatea statului, motiv pentru care reprezentantul acestui serviciu îl însoțește pe președinte în vizitele din interiorul țării și din străinătate, având un rol esențial în decizia politică, în domeniul apărării și cel diplomatic. Consultarea documentelor este pusă sub conducerea personală a președintelui, fiind suficient de deschisă. Sunt supuse restricțiilor doar documentele privind viața personală a președinților, apărarea țării, negocierile internaționale și securitatea statului. Este limpede că modelul francez este mai apropiat de felul în care s-a constituit și tradiția arhivistică românească, putând fi luat ca punct de referință în organizarea și valorificarea documentelor create de președinția României.

Un interes special au stârmit, la rândul lor, sesiunile și seminariile consacrate problemelor privind documentele create de fostele partide comuniste și muncitorești din țările ex-socialiste și nu numai. O secțiune a Congresului a tratat aceste arhive din punctul de vedere al **destinului și statutului lor actual**. Vorbitorii au remarcat că **integrarea** (sau **încorporarea**, cum a preferat să numească acest proces reprezentantul Ucrainei) Arhivelor fostelor partide comuniste în Arhivele naționale ale statelor ex-comuniste constituie un caz unic, necesar și restitativ în istoria arhivelor. El a fost generat de decizia politică și mai cu seamă de cererea și interesul marcant al publicului pentru aceste arhive. De aceea, către sfârșitul anilor '80 și îndeosebi la începutul anilor '90 în toate țările ex-comuniste au fost elaborate metodologii și reguli de bază, menite să înfăptuiască această integrare având ca scop transformarea unor instituții închise în Arhive publice. În nici una dintre țările în cauză procesul de integrare nu este încheiat, deși până în prezent s-au prelucrat mii de fonduri de arhivă însumând cantități impresionante de documente. Cea mai avansată în acest proces pare să fie Polonia. De-a lungul prelucrării documentelor, arhiviștii au avut de rezolvat probleme dificile între care, în primul rând, **recenzarea și identificarea arhivelor respective** (în Rusia, în acest sens s-a efectuat o adevărată anchetă-recensământ, bazată pe un chestionar referitor la situația documentelor în cauză), apoi **elaborarea și aplicarea metodologiilor (recomandărilor, în cazul Ucrainei) necesare, vizând nu numai întocmirea evidenței documentelor, ci și stabilirea condițiilor de păstrare și, mai ales, de folosire a acestora, publicarea instrumentelor de informare și de lucru, declasificarea documentelor etc.** Peste tot s-a manifestat și se manifestă un interes incontestabil pentru aceste documente din partea cercetătorilor, sperându-se că ele vor ajuta la înțelegerea mai exactă a istoriei secolului al XX-lea și a rolului pe care partidele comuniste l-au jucat în această perioadă. Folosirea documentelor este, însă, în toate cazurile condiționată de stadiul la care a ajuns întocmirea evidenței și de unele situații specifice țărilor în cauză. Concluzia de ansamblu a dezbaterilor a fost că problema Arhivelor fostelor partide comuniste și muncitorești rămâne în continuare deschisă sub numeroase aspecte, neputând fi înlăturată impresia că, voit sau nu, felul de soluționare

a problemei de către Arhivele rusești constituie, în această materie, un important punct de referință pentru Arhivele din republicile ex-sovietice.

Apropiat de lucrările cu tema de mai sus a fost și seminarul referitor la experiența **implementării proiectului digital al Arhivei Kominternului**. Această Arhivă constituie una dintre cele mai bogate surse de informare cu privire la istoria lumii între cele două războaie mondiale, cuprinzând 66 de fonduri cu 521 de părți structurale, 230000 de dosare (din care 93000 de dosare personale), întinse pe 15000 m.l. de arhivă. Descrierea totală a acestei arhive ocupă circa 22000 de pagini de inventar. Numit INCOMKA, proiectul constituirii Arhivei electronice a Kominternului a început în anul 1993 și este considerat cel mai mare proiect internațional în materie de arhivistică. Necesitând până în prezent cheltuirea a 1600000 de dolari americani, proiectul este de tip Windows XP, conținând 40% hard și software (materiale), 40% muncă digitală (pregătirea dosarelor) și 14% gestiunea proiectului. În trei ani, după ce s-a căutat să se vadă dacă sunt condiții pentru derularea lui, s-a creat cadrul juridic în referire, care a implicat un efort lung și dificil. În 1998, a început la Moscova proiectul pilot al celei mai importante colaborări destinate cunoașterii istoriei lumii secolului al XX-lea, la care au participat Arhive din mai multe țări. Noile documente electronice ale Kominternului în imagini sunt oferite acum la sălile de studiu și permit producerea de copii pentru a nu se degrada originalele. A doua etapă a prelucrării Arhivei electronice a Internaționalei a III-a prevede prelucrarea electronică a celor 93000 de dosare personale. În prezent, pe Internet există acces liber la aceste Arhive electronice, pentru organizații, instituții sau alți utilizatori, care pot obține copii sau cerceta documentele prin sălile de studiu. Proiectul nu a fost încă dus până la capăt, motiv pentru care, cu prilejul lucrărilor, s-a cerut sprijin financiar din partea unor organizații sau persoane fizice interesate și disponibile în această direcție.

În aceeași arie de interes s-a înscris și dezbateră relativă la **adevăr și reconciliere, arhivarea și accesul la documentele fostelor regimuri totalitare**. Este vorba despre două cazuri tipice în această privință, Africa de Sud și Germania. În prima țară, consecință a distrugerilor de documente înregistrate în succesiunea alegerilor din 1994, în anul următor s-a înființat o comisie pentru salvarea arhivelor și adunarea mărturiilor despre încălcările drepturilor omului în timpul regimului de segregare rasială. Activitatea comisiei a avut ca rezultat o bază de date conținând atât numele opresorilor, cât și pe cele ale victimelor. Cea mai mare parte a documentelor colectate pe această cale au fost predate Arhivelor Naționale, mai puțin cele ale Ministerului Justiției, iar accesul la ele este liber, cu excepția celor care ar putea afecta drepturile victimelor și ale urmașilor acestora. Pe baza activității comisiei, au fost publicate trei cărți, care au stârnit opinii contradictorii, criticile aduse fiind, în general, de natură politică. Experiența Germaniei pune în evidență gestionarea arhivelor a două dictaturi, cea nazistă și cea din fosta R.D.G. Nu toate documentele au ajuns să fie salvate. Dacă regimul național-socialist a reușit să-și distrugă mare parte din documente, STASI, deși

a dat ordin în acest sens, nu a reușit să distrugă decât documentele referitoare la ajutorul acordat unor partide comuniste din străinătate și o parte din actele relative la membrii Partidului comunist. Datorită structurii unitare și centralizate a sistemului, s-a păstrat în bune condiții arhiva organizațiilor politice și administrative. Cît privește documentele privind perioada nazistă, unele din ele au fost recuperate din străinătate. Un proiect la care au lucrat peste 300 de Arhive a vizat depistarea documentelor referitoare la munca forțată din timpul războiului, în vederea acordării de compensații victimelor. În prezent, o problemă spinoasă este falsificarea documentelor cu originea în ambele regimuri, fie din interes comercial, fie din interes politic.

Delegația a urmărit, de asemenea, discuțiile în legătură cu **învățământul arhivistic și programele de pregătire profesională**. S-a aflat astfel că C.I.A. pregătește un studiu pentru elaborarea unei **metodologii de realizare a planurilor de pregătire profesională și de evaluare** a acestora, sens în care, în mai multe țări, au fost trimise chestionare, din care a rezultat marea diversitate a politicilor de învățământ arhivistic. S-a degajat, totodată, din aceste chestionare, nevoia larg resimțită, desigur și în Arhivele Naționale din România, a **reconsiderării ponderii practicii arhivistice**, observându-se, ca notă generală, distanța mare de la cursurile teoretice, prea seci, la realitățile practice, adesea greu de fixat într-o formulă abstractizantă. S-a subliniat, de aceea, că o pregătire profesională periodică se impune imperativ, augmentată cu cunoștințe actualizate și împrăspătate grație realităților arhivistice în continuă schimbare. În acest sens, în anii 2004-2006, prin comitetul de formare profesională al C.I.A. se derulează un proiect privind stabilirea unor modele pentru formarea prealabilă și cea continuă a arhiviștilor din punctul de vedere al instituției de arhivă.

În atenția participanților români la Congres s-au aflat, totodată, schimburile de idei între specialiști cu privire la aplicațiile de dată recentă în materie de **informatizare și digitalizare a arhivelor**. Una din teme a abordat proceduri de informatizare a arhivelor, enumerând și analizând etapele de urmat în informatizarea arhivelor de orice fel. C.I.A. are în intenție să elaboreze un ghid în acest sens, mai detaliat și mai actualizat decât studiul RAMP din deceniul trecut. De asemenea, reprezentanții unor firme de programare (Software) în domeniul Arhivelor – din S.U.A., Elveția – au prezentat aspecte generale privind informatizarea, iar în detaliu programe elaborate cu această țintă de firme din țările respective. Cât privește digitalizarea, s-a desprins că tendințele în acest domeniu, coroborate strâns cu cantitățile mari de documente din Arhive, fac necesară o reflecție serioasă în legătură cu ceea ce este mai important de supus digitalizării. S-a remarcat, de către unii, că prin procedeul clasic al microfilmării se pierde mult din calitatea imaginii originalului, în timp ce documentele scanate sunt mai fidele și pot fi prezentate și pe Internet, ceea ce ar constitui încă un avantaj al digitalizării. În același timp, aceasta naște nevoia unei primeniri a legislației în domenii neașteptate cum ar fi copyrightul, una din discuții purtându-se în legătură cu impactul acestuia și al noii tehnologii asupra Arhivelor.

O masă rotundă a supus discuției **înregistrările electronice** pentru care, încă din 1997, C.I.A. a început culegerea materialelor pentru întocmirea unui ghid practic privind accesul la ele. În 2004, cu sprijinul UNESCO, a apărut un “manual pentru arhiviști” referitor la astfel de înregistrări, care prezintă sisteme electronice și modul cum ele ajută instituțiile de arhivă în alegerea programelor, asigurând calitatea lor, siguranța și integrarea în sistemele electronice deja existente. S-a subliniat că sistemele electronice sunt complexe, iar în materie de Arhive trebuie să se țină seama de hârtie și de scris. Corespondența electronică este ușor de utilizat și se poate înregistra automat sau scana. Se scotează că în viitor înregistrările electronice vor juca un rol deosebit, solicitând din partea arhiviștilor o pregătire adecvată. Dacă astăzi Arhivele folosesc trei categorii de personal în domeniul electronic (arhiviștii cu cunoștințe în materie informatică, informaticienii și experții în informatică, fără a fi arhiviști), cum este inevitabil ca toți arhiviștii să aibă contact cu documentele moderne pe suport electronic, va deveni absolut necesar ca până în 2010 aceștia – **arhiviștii** – să ajungă experți în documentele electronice. Fiecare țară va trebui să adopte sistemul cel mai bun, care să răspundă corespunzător interesului Arhivelor din țara respectivă. Sunt încă multe întrebări în legătură cu documentele electronice, de pildă, despre modul de păstrare a acestora, originale și copii etc., dar există convingerea că dezvoltarea impetuoasă a tehnologiilor și societății va da acestora răspunsurile cuvenite.

Au prezentat interes pentru delegația română și temele privind **construcțiile în Arhive în zona de climă temperată**. S-a aflat, în această privință, că Arhivele din Scoția au efectuat cercetări în legătură cu riscurile, planificarea și echiparea Arhivelor, rezultatele lor putând fi accesate pe ICA-CBQ Home Page, unde este permanent actualizată bibliografia de specialitate, studiile de caz (care cuprind și detalii asupra noilor construcții), sunt prezentate posibilitățile de reducere a cheltuielilor, măsuri de securitate, adaptarea clădirilor existente la noi solicitări etc. De asemenea, s-a aflat că Arhivele din Australia au experimentat depozitarea documentelor în containere, în caz de dezastre, lipsă de clădiri ș.a., situație în care s-a impus ca măsură obligatorie de protecție punerea materialului arhivistic în cutii de carton, grație calității acestora de a atenua mult șocul modificărilor de temperatură și umiditate. La rândul său, Austria a făcut cunoscută experiența ei cu privire la punerea în funcțiune a noi spații de depozitare și extinderea celor existente – de exemplu, cele din Bregenz și Viena – unde spații industriale dezafectate, dar cu valoare de monumente istorice, au fost transformate în Arhive păstrându-se fațadele și reconstruindu-se interiorul adecvat noului scop. Dată fiind valoarea incontestabilă a experiențelor comunicate, acestea pot servi și Arhivelor românești, confruntate, după cum se știe, cu o acută criză de spații și de condiții nepropice păstrării documentelor.

Congresul a arătat, de asemenea, că există o preocupare largă, nu numai la noi, și pentru **promovarea imaginii Arhivelor în mentalitatea publică**, recomandându-se ca în acest efort chiar arhiviștii să purceadă la scrutarea și redefinirea percepției lor

despre ei înșiși. Trebuie întărită comunicarea cu posibیلی utilizatori ai Arhivelor, aflând ce anume îi interesează pe aceștia să găsească în documente și nu comunicându-le exclusiv ce vor Arhivele să le ofere. Pe această temă, au fost prezentate două proiecte cu impact asupra unor anumite segmente de public, respectiv "200 de ani de imigrare în Anglia" și "Istoria făcută de fiecare dintre noi" (proiect danez). Pe bună dreptate, s-a apreciat că promovarea imaginii meritate a Arhivelor este esențială nu numai pentru public, ci și pentru instituție ca atare, interesată să atragă cât mai multe fonduri financiare și să-și întărească permanent locul în societate.

Alte teme care au făcut obiectul atenției delegației române au tratat **norma internațională asupra elementelor de identificare utilizate pentru arhivele referitoare la colectivități, persoane, familii; ce este „central” în Arhivele din Europa Centrală; standardele internaționale în materie de Arhive și, în fine, codul deontologiei profesionale.** În legătură cu această ultimă problemă, s-a remarcat că în prezent comunitatea mondială a arhiviștilor se află în fața asimilării și aplicării principiilor cuprinse în acest cod, adoptat în 1996, la Beijing, pe calea implementării unor coduri naționale, fiind firesc ca fiecare țară să aibă un cod propriu, în stare să constituie baza activității membrilor profesiei arhivistice din țara respectivă. În acest sens, codurile naționale trebuie să promoveze pentru arhiviști reguli generale și obligatorii, profesionale în raport cu societatea și cu cadrul ei legal și, concomitent, reguli de apărare a profesiei într-o epocă de schimbări rapide în întreaga societate umană, prevenind abuzurile și făcând din meserie o manifestare activă a responsabilității.

În afara participării la sesiunile, seminariile, mesele rotunde și celelalte manifestări din programul Congresului, în conformitate cu mandatul încredințat, delegația română a purtat discuții profesionale, interesând întărirea colaborării reciproce, cu reprezentanții și conducerea Arhivelor din Austria, Germania, Franța și Ungaria. Cu acest prilej, s-au făcut referiri la modul în care, de comun acord și pe bază de protocoale, se vor continua legăturile și schimburile cu Arhivele din țările respective, începând chiar cu anul 2005. Dintre aceste întâlniri, o valoare particulară, prin atmosfera cordială și prietenească în care s-a desfășurat, a avut-o cea cu delegația Franței, prilej cu care s-a mulțumit pentru sprijinul acordat stagiilor români la Stagiul tehnic de la Paris și a fost anunțată elaborarea unui proiect de baze de date despre Arhivele din țările membre EURBICA, solicitându-se ca România să desemneze o persoană de contact pentru această activitate.

La sfârșitul lucrărilor Congresului, a avut loc masa rotundă privind prezentarea activității asociațiilor profesionale ale arhiviștilor din țările participante. Discuțiile purtate în acest cadru au fost deosebit de animate, în mod neașteptat și cu mijloace moderne, promovând mai puțin asociațiile reprezentate, cât instituțiile Arhivelor (organizare, fonduri și colecții reprezentative deținute, construcții și spații de Arhivă mai vechi sau mai recente etc.) din țările înscrise la cuvânt.

În penultima și ultima zi a Congresului, s-au desfășurat lucrările adunării generale a C.I.A., la care a fost reprezentată și delegația României. Potrivit ordinii de zi, punctele cele mai importante au fost aprobarea prin vot a procesului-verbal al celei de-a 14-a Adunări Generale a C.I.A. (2000) și al Reuniunii delegaților din 2003; aprobarea rezoluției Congresului și a recomandărilor C.I.A.; aprobarea raportului financiar pe anii 2000-2003 și a bugetului pe anul 2005; stabilirea baremului cotizațiilor pe 2005-2008; aprobarea noilor secțiuni ale C.I.A.

În final, s-a adoptat, cu mare majoritate de voturi, Statutul revizuit al C.I.A.

Principalele observații la documentele dezbătute și adoptate au fost aduse de delegațiile Poloniei (repartizarea bugetului), Rusiei și Spaniei (privind adoptarea doar a limbilor franceză și engleză ca limbi oficiale ale C.I.A.).

S-a mai stabilit ca viitorul congres să aibă loc, în 2008, la Kuala Lumpur (Malaiezia).

În lumina celor arătate, se poate aprecia că participarea delegației României la Congresul C.I.A., în componența stabilită de conducerea instituției, a fost productivă, mandatul încredințat fiind realizat. S-a acoperit într-o măsură rezonabilă o paletă de probleme mai apropiată de necesitățile și activitatea arhiviștilor români și incomparabil mai largă decât au făcut-o precedentele participări românești la congresele C.I.A., desprinzându-se o experiență care va trebui fructificată în viitor. Este incontestabil că Arhivele Naționale ale României au datoria să cultive și să întărească în mod permanent relațiile cu C.I.A. și celelalte organisme internaționale din domeniul arhivistic, cu Arhivele Naționale din celelalte țări și, în primul rând, din cele în care se află valori arhivistice românești, racordându-se la tendințele principale și cele mai noi din mișcarea arhivistică internațională, participând la manifestările din domeniu și organizând, la rândul său, acțiuni de cât mai ridicat nivel profesional.

TUDOR RĂȚOI

Contribuția Arhivelor Naționale ale României la reușita ediției din anul 2004 a Universității de Vară „Izvoru Mureșului”

Ediția a VII-a a Universității de Vară „Izvoru Mureșului”, cu tema **Comunități românești de pretutindeni și integrarea europeană**, s-a desfășurat, în perioada 19-25 iulie 2004, la Complexul Sportiv Național „Izvoru Mureșului”, județul Harghita, în organizarea Centrului European de Studii Covasna-Harghita și a Fundației Naționale pentru Românii de Pretutindeni, cu sprijinul Guvernului României, prin

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, și al Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei.

La programul cursurilor au participat peste 100 de cursanți din țară și din alte 10 țări, reprezentând cele mai semnificative asociații românești din diasporă. În rândul participanților s-au aflat tineri, elevi, studenți, masteranzi, doctoranzi, profesori cu preocupări privind promovarea valorilor naționale, conviețuirea interetnică și afirmarea culturală, lingvistică și confesională în medii multietnice, precum și reprezentanții comunităților românești din Bulgaria, Ungaria, Ucraina, Republica Moldova, Uniunea Serbia-Muntenegru, Macedonia, Albania, Grecia, Germania, S.U.A., Italia și Olanda.

Programul Universității a cuprins teme precum : *Comunitățile românești de pretutindeni în programele partidelor politice din România ; Implicarea Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea românilor de pretutindeni ; Aportul comunităților românești din Occident și din vecinătate la integrarea României în Uniunea Europeană ; Comunitățile românești din vecinătate și Balcani, între deznaționalizare și integrare europeană ; Instrumente europene pentru păstrarea identității românilor din județele Covasna-Harghita și a romano-catolicilor din Moldova ; Cultura românească și cultura europeană ; Etimologia românească în slujba educației tinerei generații ; Comemorare Ștefan cel Mare și Sfânt – 500 de ani de la trecerea la cele veșnice ; Arhivele din județele Covasna și Harghita, surse de cercetare și documentare a culturii și spiritualității românești din arcul intracarpatic.*

În programul Universității au mai fost incluse și alte activități, dintre care amintim : excursii documentare, lansări de carte și publicații, stand de carte și publicații, activități distractive, momente folclorice, dezbateri, prezentarea editurilor „Tritonic” și „România Pur și Simplu”, participarea la programul liturgic de la mănăstirile „Sfântul Prooroc Ilie”, din Toplița, și „Adormirea Maicii Domnului”, din Izvoru Mureșului ș.a.

Au susținut prelegeri miniștri, parlamentari, academicieni, profesori universitari, oameni de cultură, istorici, sociologi, cercetători, arhiviști și publiciști din principalele centre universitare ale țării și din străinătate.

La reușita ediției din anul 2004 a Universității de Vară „Izvoru Mureșului”, o importantă contribuție și-au adus Arhivele Naționale, prin participarea la dezbaterile temelor *Comemorare Ștefan cel Mare și Sfânt - 500 de ani de la trecerea la cele veșnice și Arhivele din județele Covasna și Harghita, surse de cercetare și documentare a culturii și spiritualității românești din arcul intracarpatic.*

Tema *Comemorare Ștefan cel Mare și Sfânt - 500 de ani de la trecerea la cele veșnice* s-a desfășurat în incinta sacră a Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului”. fiind deschisă de intervenția P.S.S. Ioan Selejan, Episcopul Covasnei și Harghitei, care, printre altele, a spus „...ne-am adunat astăzi aici, prin mila lui Dumnezeu și din prunca Măriei Sale Ștefan Vodă al Moldovei. Au răspuns prezent la glasul tulnicului, pelângă frații participanți la Universitatea de Vară «Izvoru Mureșului», și preoții din Eparhia

Covasnei și Harghitei”. Prea Sfinția Sa a amintit faptul că, la patru ani după căderea Constantinopolului, „Dumnezeu cheamă un tânăr din părțile Moldovei să apere Europa deja consolidat creștină. Acesta a fost, oricât ar încerca unii să-l conteste, chemat de Dumnezeu. Voievodul Moldovei a fost uns chiar în Săptămâna patimilor, ceea ce înseamnă că avea mult de pățimit cât va fi la cârma Moldovei...Prin Ștefan cel Mare se pune în evidență tipologia suveranului sfânt. Este greu să conduci o țară și să îmbraci și haina sfințeniei, în același timp în care la șold trebuie să ai și spada. Apoi, vedem în lumina marelui voievod, stabilindu-se categoriile tipologiei ctitorului. Cum trebuie să fie un ctitor? Oricine dintre noi, sau oricare conducător din țara aceasta, ca să rămână în istorie și ctitor de biserici și de lăcașuri sfinte, trebuie să ia ceva din cartea vieții domnului Moldovei...Dacă Ștefan nu s-ar fi luptat cu această lume musulmană, noi astăzi e posibil să nu-l mai fi avut pe Dumnezeu, n-am mai avea-o pe Maica Domnului și n-am avea atâția sfinți care sunt în spațiul nostru românesc. Aceste valori nepieritoare le-a apărât domnul Moldovei” – a ținut să sublinieze, în încheierea intervenției sale, Vlădica Ioan.

Moderatorul dezbaterii, prof. dr. Liviu Boar, directorul Direcției Județene Mureș a Arhivelor Naționale, arătând semnificația acțiunii, în contextul manifestărilor consacrate împlinirii a 500 de ani de la trecerea în eternitate a domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, a dat apoi cuvântul doamnei Elisabeta Marin, directorul Direcției Județene Brașov a Arhivelor Naționale, care a prezentat tema *Documente din perioada domniei lui Ștefan cel Mare în Arhiva brașoveană*. În acest context au fost puse în evidență multiplele și intense legături dintre Moldova și Transilvania, din vremea lui Ștefan cel Mare, relațiile politice, comerciale și culturale dintre cele două provincii istorice românești, consemnate în cele 33 de documente, scrise în limbile slavă, latină și germană, aflate în fondul *Primăria Brașov*.

Profesorul Vilică Munteanu, directorul Direcției Județene Bacău a Arhivelor Naționale, a prezentat tema *Ștefan cel Mare și Borzești*, trecând în revistă argumentele referitoare la relațiile deosebite ale marelui domnitor cu localitatea Borzești unde, după toate probabilitățile, s-a născut. În șirul acestora, s-a amintit faptul că, Borzeștiul este singura localitate rurală în care Ștefan a construit o biserică într-un loc în care nu s-a desfășurat o bătălie și că podul de piatră, construit la 7 km de Borzești, este cel mai vechi pod practicabil existent astăzi la noi în țară.

Cercetătorul Ioan Varta, din Chișinău, a vorbit în intervenția sa despre *Ștefan cel Mare, în viziunea guvernanților de la Chișinău*, care au încercat, o dată cu manifestările de la Putna, „să-l privatizeze și să-l exploateze în interes politic, electoral, deformându-i meritele și imaginea”. Ioan Varta a precizat că unii istorici din Republica Moldova încearcă să-l prezinte pe Ștefan cel Mare ca „părintele națiunii moldovenești”, aberații care constituie o profanare a istoriei noastre comune.

Poetul Vasile Tărățeanu, din Cernăuți, a prezentat aspecte ale modului cum este receptat astăzi Ștefan cel Mare, în mediile științifice, culturale și civice din

Ucraina, faptul că, deși la primul Congres al românilor din nordul Bucovinei, în 1991, s-a pus problema ridicării unui monument al lui Ștefan cel Mare în Codrii Cosminului, demersurile întreprinse au rămas numai dorințe, deoarece „imediat s-au găsit 11 organizații civice, societăți neguvernamentale și partide și încă 12 «mari savanți»”, care au protestat împotriva ridicării acestui monument pentru „un cotropitor, un ucigaș și călău al Bucovinei.

În încheierea dezbaterii a luat cuvântul prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu, care a prezentat albumul de documente *Ștefan cel Mare- 500* și volumul *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare* – lucrări apărute în anul 2004, sub egida Arhivelor Naționale. „Prin cele două volume – a ținut să precizeze Domnia sa – am vrut să dovedim, fără putință de tăgadă, că pe lângă calitățile de mare strateg, veșnic luptător, bun gospodar și iubitor de dreptate, voievodul moldovean a fost înzestrat cu însușiri alese, puse în slujba culturii și a artei. Dovadă, în acest sens, sunt numeroasele ctitorii, bisericesti și laice, ridicate de-a lungul și de-a latul teritoriului istoric al Moldovei...Chiar dacă, de-a lungul secolelor, părți însemnate din teritoriul Moldovei istorice au fost înstrăinate, iar locuitorii lor supuși proceselor de deznaționalizare, mărturiile documentare și edificiiile culturale nu au putut fi distruse în întregime, multe dintre ele dăinuind în timp, până în zilele noastre. Astăzi, ele fac parte integrantă din moștenirea de inestimabilă valoare pe care Ștefan cel Mare a lăsat-o urmașilor...Prin apariția celor două volume – a subliniat directorul general al Arhivelor Naționale ale României – s-a dorit să se demonstreze că Ștefan a fost ce a fost și mai cu seamă să se dea o replică celor care astăzi vor să înlăture mitul lui Ștefan cel Mare...Ștefan nu a fost un mit, ci o mare și adevărată realitate. Vrem să atragem atenția celor care caută să umbrească personalitatea lui Ștefan cel Mare – a menționat în încheiere profesorul Corneliu Mihail Lungu – că nu vor putea să demitizeze personalitatea acestui mare voievod”.

Tema *Arhivele din județele Covasna și Harghita, surse de cercetare și documentare a culturii și spiritualității românești din arcul intracarpatic*, moderată de dr. Ioan Lăcătușu, șeful Serviciului Metodologie, Indrumare și Control din Arhivele Naționale, a beneficiat de participarea domnului prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu, directorul general al Arhivelor Naționale, precum și a directorilor Direcțiilor Județene ale Arhivelor Naționale din Mureș – dr. Liviu Boar, Harghita – prof. Ana Doboreanu, Covasna – prof. Dan Baicu și Bacău – prof. Vilică Munteanu.

Din intervențiile participanților la dezbateri s-a desprins cu claritate ideea că documentele din Arhive probează indubitabil existența în arcul intracarpatic, în urmă cu sute de ani, a unor puternice comunități românești, în absolut toate localitățile din județele Covasna și Harghita, cât și legăturile permanente ale acestora cu românii de pe ambii versanți ai Carpaților, iar, pe de altă parte, pun în evidență procesul de asimilare și deznaționalizare a românilor din zonă. Din păcate, această bogăție extraordinară de informații documentare nu a fost valorificată decât în mică măsură, spre deosebire de documentele referitoare la populația maghiară, care au fost asiduu cercetate. De aceea,

este necesară o acțiune concertată, sistematică, de cercetare și punere în valoare a tuturor acestor mărturii documentare, aflate în depozitele Direcțiilor Județene Covasna și Harghita, dar și a celor din întregul sistem al Arhivelor Naționale, documente care pot reliefa adevărata evoluție a structurii etnice și confesionale din sud-estul Transilvaniei.

Prezentându-se conținutul unor inițiative legislative, care urmăresc trecerea în subordinea autorităților publice locale a Direcțiilor Județene ale Arhivelor Naționale și reorganizarea acestora pe principii care nu au nimic în comun cu tradiția arhivisticii românești și practica arhivistică europeană, participanții la dezbateri au solicitat adoptarea, în regim de urgență, a noii Legi a Arhivelor Naționale, elaborată cu participarea și contribuția arhiviștilor din întreaga țară, în consens cu mutațiile survenite în societatea românească actuală și cu prevederile legislației arhivistice europene.

IOAN LĂCĂTUȘU

„Cehii din România”

Expoziția de fotografii cu acest generic, datorată artistului fotograf Pavel Kroch, a fost inaugurată la Muzeul Național de Artă din București, în prezența premierului Republicii Cehe, Vladimir Spidla, cu ocazia vizitei sale oficiale în România, a E.S. ambasadorul Cehiei la București, Radeck Pech, ministrului Culturii și Cultelor din România, acad. Răzvan Theodorescu, a unor personalități culturale de la Centrul Ceh și din alte instituții de cultură din București.

Expoziția este o manifestare organizată în cadrul proiectului intitulat „Exilul ceh și slovac din sec. XX”, inițiat de Asociația pentru cultură și dialog K 2001, cu sediul la Brno, având ca președinte pe Jan Kratochvil. Acesta s-a adresat arhivelor, muzeelor, specialiștilor minorității cehe și slovace din exil, persoanelor particulare pentru a contribui cu mărturii la clarificarea necunoscutelor din istoria acestora. La vernisajul expoziției a participat o formație muzicală populară cehă din satul Gârnici, din Banat, cu prezentarea unor costume populare cehe și alte tradiții specifice satului Sfânta Elena (comuna Pescari, jud. Caraș-Severin).

Minoritatea cehă a sosit în Banatul românesc începând din anii 20 ai sec. al XIX-lea. În regiunea deluroasă a Banatului, pe malul stâng al Dunării, se găsesc câteva sate cu locuitori cehi. Primul val de coloniști cehi s-a produs din cauze economice și sociale, aceștia venind pe aceste meleaguri cu speranța că vor primi terenuri agricole gratuite, scutiri de serviciul militar, de robotă și de impozite. În decursul câtorva ani, au fost înregistrate nouă valuri de coloniști și au fost înființate câteva sate cehești: în anul 1823 satul Sf. Elisabeta, un an mai târziu Sf. Helena, iar între 1827-1828, în munții

Amlășului au fost întemeiate alte sate, care există și astăzi: Bigăr, Eibenthal, Poiana Muierii, Ravensca și Șumița. Cam la 15 km nord-vest de Sf. Helena a apărut cea mai mare colonie cehă, Gârnic. Coloniștii cehi din primul și al doilea val au fost în număr de aproximativ 2000. În cursul sec. al XIX-lea au dispărut satele Sf. Elisabeta și Poiana Muierii. Al treilea val de coloniști cehi pe teritoriul României actuale a fost organizat de Guvernul ungar în satele deja existente, cu locuitori amestecați ca naționalitate. În afara acestor valuri de coloniști, cehii au mai venit și individual, așezându-se, în general, în orașele mari și mici din România, dar aceștia au fost, treptat, asimilați.

În primul sfert al sec. al XX-lea, cehii din Banatul românesc au emigrat și în America de Sud (Argentina, Brazilia), America de Nord (S.U.A.), Serbia (Češko Selo, Kruščica, Gaj, Veliko Središće, Veliko Gradišće, Bela Crkva, Vršac) și Bulgaria (Vajvodovo, Sasek). În cadrul repatrierii din anii 1947-1949, cam o treime din locuitorii cehi (aproape 5000 de persoane) s-au mutat din România înapoi în vechea patrie, cu sarcina de a popula (împună cu repatriații din alte state și cu slovacii din România), în primul rând, regiunile de la granițele nordice și estice ale Cehiei și din sudul Moraviei. După anul 1990, alte sute de cehi au plecat din România în Republica Cehă, fie la muncă, fie permanent.

Din cele șase sate inițiale, menționate mai sus, cehii au început să se mute, după anul 1873 și se mută și astăzi, în orașelele și satele mai apropiate sau mai îndepărtate (așa-zisa colonizare secundară), unde creează comunități minoritare mai mici sau mai mari. În județul Caraș-Severin este vorba de: Moldova Nouă, Zlatița, Reșița, Berzasca, Liubcova, Cozla, Bozovici, Mercina, Anina-Steierdorf, Jupa, Băile Herculane, Bocșa.

În județul Mehedinți sunt: Orșova, Turnu-Severin, Baia Nouă și Ieșelnița. Dintre orașele mari în care locuiesc cehii putem enumera următoarele: Timișoara, București, Arad și Petroșani.

Astăzi, în Banat există doar șase sate pur cehe, în care trăiesc majoritatea din cei aproximativ 2500 de locuitori ai României declarați de naționalitate cehă. Ei își au un reprezentant propriu în Parlamentul României și un partid propriu, Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România.

Pavel Kroch s-a preocupat de fotografierea minorității cehe din Banatul românesc în perioada 1990-2000, surprinzând în imagini fotografice – documente pentru eternitate – tradiții, clipe din viața cotidiană, sau din cea religioasă.

LIDIA BRÂNCEANU

Simpozionul internațional „Probleme ale migrației și drepturile minorităților în Europa”, 29-30 martie 2004

Europa, care, de-a lungul timpului, a reprezentat un continent al emigrărilor, după transformările care au avut loc în ultimul sfert al sec. al XX-lea, s-a văzut nevoită să reînvie interesul pentru tematica migrației, sub presiunea impactului imigrărilor. Retrospectiva istorică asupra migrației germanilor spre România și asupra repatrierii lor, aproape în totalitate, în Germania, în perioada postbelică și de după 1989, cu toate implicațiile pentru țara de origine și cea de adopție, a constituit tema principală a manifestării desfășurate la „Goethe Institut”, din București. Simpozionul a abordat migrația ca problemă socială și culturală și a încercat să o trateze ca pe un fenomen global, în expansiune. Manifestarea a avut ca parteneri Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) – Misiunea din România și Fundația pentru Cultură și Drepturile Omului. Au sprijinit-o Institutul Polonez la București, Centrul Ceh, Institutul Italian de Cultură și Institutul Cervantes.

La deschidere a participat Heidegert Hoesch, director al „Goethe Institut” București; conf.dr. Cristian Preda, decan al Facultății de Științe Politice, Universitatea București; Cristina Gh. Tranca, șeful Misiunii din România a OIM; Soknan Han Jung, resident coordonator UN.

În prima parte a simpozionului, la tema „Migrația germanilor din România” s-au prezentat lucrările: Dana Diminescu, Franța, cercetător atașat Maison des Sciences de l’Homme Paris, *Rolul și locul minorității germane în istoria recentă a migrațiilor din România*; conf. dr. Ioan Bolovan, dr. Sorina P. Bolovan, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, *Germanii din România, între imigrare și emigrare. O perspectivă istorică*; prof.dr. Georg Weber, Germania, Universitatea Münster, *Vrem să rămânem ceea ce suntem? Câteva considerații teoretice asupra migrației, integrării și incluziei, luând ca exemplu sașii din Transilvania*; dr. Renate Weber, Germania, Universitatea Münster, *De la izvor la fluviu – emigrarea minorității germane din România*; prof.dr. Rudolf Polenda, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, *Consecințele emigrației minorității germane din România în cadrul comunităților locale și regionale*.

În partea a doua, sub genericul „Strategii de gestionare a migrației” au fost prezentate următoarele lucrări: dr. Marek Jerczynski, Polonia, Institutul pentru Geografie și Amenajarea Teritoriului, Academia Poloneză de Științe, Varșovia, *Granițele de stat, migrația transnațională și dimensiunea estică a extinderii U.E.*; chestor Aurel Neagu, Poliția de Frontieră, București, *Migrația ilegală la frontierele României, măsuri întreprinse de Poliția Română pentru contracararea fenomenului*; chestor Vasile Drăgoi, Ministerul Administrației și Internelor, Oficiul pentru Refugiați,

Integrarea socio-profesională a străinilor care au primit o formă de protecție în România; Ecaterina Buracec, Republica Moldova, Direcția Principală Migrația de Muncă și Relații Externe, din cadrul Departamentului Migrației, *Migrația de muncă și impactul ei asupra societății;* Maurizio Busatti, Albania, șeful Misiunii Internaționale pentru Migrație, Tirana, *Formularea recentă a unei strategii naționale coerente asupra migrației;* Kiraly Andras, Ungaria, director, Direcția de Strategie și Analiză din cadrul Oficiului Maghiarilor de peste Hotare, Budapesta, *Abordarea ungară: politica migratoare a Ungariei și potențialul migrator al minorității ungare în România;* Monica Nechita, expert, Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, Guvernul României, *Reflecții asupra migrației internaționale și a viitorului acesteia.*

Partea a treia a simpozionului s-a intitulat „Conflicte, mobilitate și coabitare într-o societate multiculturală. Perspective contemporane” și a cuprins următoarele comunicări: prof.dr. Volker Ronge, Germania, Universitatea Wuppertal, *Principalele probleme ale migrației transfrontaliere în epoca deschiderii granițelor;* Christopher Gascon, Serbia și Muntenegru, șeful Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație, Belgrad, *Minoritățile din Europa din perspectiva drepturilor migranților;* Javier de Torre Mandri, Spania, subprefect de Cordoba, *Integrarea imigranților în procesul muncii și efectele ei asupra pieței internaționale de muncă;* Mgr. Premysl Rosulek, Cehia, asistent de specializare la catedra de Politologie, Universitatea din Pilsen, *Este multiculturalismul o soluție pentru Macedonia?;* prof.dr. Miglena Nilokchina, Bulgaria, Universitatea Sofia, *Hobby-ul meu sunt oamenii: migrație și comunicare.*

În cadrul dezbaterilor, a fost prezentată și cartea semnată de Georg Weber, Renate Weber, Armin Nassehi, *Emigration der Siebenbürger Sachsen. Studien zu Ost-West Wanderungen im 20. Jahrhundert.*

În partea a patra a simpozionului s-a abordat tema: „România în creuzetul circulațiilor migratoare”, prezentându-se următoarele lucrări: Sebastian Lăzăroi, sociolog, CURS, București, *Cine vine după cine pleacă. România la confluența tendințelor migratorii;* prof.dr. Dumitru Sandu, Universitatea București, *Comunități culturale și de dezvoltare în circulația migratoare a populației din România în străinătate;* prof.dr. Vasile Ghețău, Universitatea București, *Partea cunoscută și cea mai puțin cunoscută a migrației internaționale în România. Câteva reflecții în perspectiva integrării;* Serge Weber, Italia, Ecole Francaise de Rome (CNRS), *Migrația Română în Italia. Noi modele de interacțiune socială și spațială;* Janis Ulrich, coordonator de programe, Organizația Internațională pentru Migrație, București, *Romii din România, vechiul mit al nomadismului versus noua realitate a migrației.*

Toate lucrările sus-citate au deschis noi perspective pentru reflecție și cercetare.

LIDIA BRÂNCEANU

„Săptămâna Arhivelor” – 2004

În zilele de 31 mai – 4 iunie a.c., la sediul central al Arhivelor Naționale ale României s-a desfășurat o suită de manifestări complexe, reunite sub genericul „Săptămâna Arhivelor”. Împlinirea a 500 de ani de la trecerea în eternitate a domnitorului Ștefan cel Mare a oferit Arhivelor Naționale prilejul ca, înscriindu-se într-o serie mai largă de acțiuni științifice și culturale de comemorare a domnitorului moldovean, să organizeze sesiunea de comunicări științifice cu tema „**Memoria Arhivelor. Ștefan cel Mare – 500**”, manifestare cu care a debutat, de altfel, „Săptămâna Arhivelor”. La ședința de deschidere a sesiunii de comunicări, instituția noastră a fost onorată de prezența primului-ministru, domnul Adrian Năstase. Au participat, de asemenea, chestorul șef Toma Zaharia, secretar de stat în M.A.I., șeful Departamentului de Ordine și Siguranță Publică, chestorul șef Florin Sandu, secretar de stat în M.A.I., șeful Departamentului Integrare, chestorul Nicolae Chesnoiu, șeful Direcției Financiare din M.A.I., prof.univ.dr. Gheorghe Buzatu, vicepreședintele Senatului, acad. Ștefan Ștefănescu.

În alocuțiunea sa, premierul Adrian Năstase a punctat corelația dintre actualitate, buna cunoaștere a istoriei neamului și viitor: „...prezentul însă, nu îl poți gândi limpede dacă nu îți construiești și o viziune despre viitor; așa se face că, în acești ani, prinși cu dilemele zilei de astăzi, cu speranțele pentru ziua de mâine, ne-am întors, poate prea rar, fața spre trecut, ne-am ocupat prea puțin de problemele trecutului, iar acest lucru, în mod evident, nu a fost foarte util”. În acest context, rolul celor care lucrează în Arhive este de a păstra și de a readuce în memoria prezentului valorile trecutului: „Nu poți înțelege cine ești, unde poți să ajungi, dacă nu asimilezi lecțiile trecutului, dacă nu îți cunoști înaintașii, dacă nu încerci să treci dincolo de simplele date istorice pentru a ajunge la semnificația adevărată a fiecărui fapt care a marcat istoria țării tale”.

Ca o mărturie a valorilor teaurizate în depozitele Arhivelor Naționale ale României a stat expoziția temporară organizată cu prilejul deschiderii „Săptămânii Arhivelor”, în care au fost etalate unele din piesele „grele” deținute de instituția noastră: documente originale emise de cancelaria lui Ștefan cel Mare și Sfânt, înscrisuri rămase din vremea altor domnitori români, cunoscuta *Condică* de la Cotroceni, piese din fondul arhivistic *Casa Regală* etc. *Condică Mănăstirii Cotroceni*, în original, a fost documentul care l-a fascinat pe primul-ministru Adrian Năstase în timpul vizionării expoziției. Premierul, care și-a manifestat public pasiunea pentru astfel de documente, a revenit de mai multe ori asupra imaginilor domnitorilor care au trecut pe la Mănăstirea Cotroceni.

Programul sesiunii de comunicări științifice dedicate celor cinci veacuri de la trecerea în lumea umbrelor a domnitorului moldovean a cuprins lucrări prin care au

fost readuse în atenție, în primul rând, mărturiile de arhivă privind epoca și personalitatea lui Ștefan cel Mare: prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu, *Cuvânt de deschidere*; acad. Ștefan Ștefănescu, *Ștefan cel Mare în viziunea lui Dimitre Onciul*; Maricica Ifrim, D.J.A.N. Iași, *Ideologia Puterii: ipostaze ștefaniene*; Rafael-Dorian Chelaru, D.A.N.I.C., *Correspondența externă a lui Ștefan cel Mare. Strategii de comunicare*; Elisabeta Marin, D.J.A.N. Brașov, *Documente din vremea lui Ștefan cel Mare aflate în păstrare la D.J.A.N. Brașov*; Vilică Munteanu, D.J.A.N. Bacău, *Borzeștii, leagănul copilăriei lui Ștefan, istorie și legendă*; Constantin Păduraru, D.J.A.N. Neamț, *1904 în județul Neamț. Comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare reflectată în arhivă*; Șerban Marin, Arhivele Naționale, Serviciul Publicații, *Din însemnările venețianului Marino Sanudo cu privire la ultimii ani de domnie ai lui Ștefan cel Mare*.

Arhivele Naționale ale României au comemorat împlinirea unei jumătăți de mileniu de la moartea domnitorului Moldovei și prin editarea a două volume bazate pe fondurile de arhivă: *Ștefan cel Mare – 500. Album de documente și Ctitoriile lui Ștefan cel Mare în documente*.

Lansate la finalul sesiunii de comunicări științifice „Memoria Arhivelor. Ștefan cel Mare – 500”, cele două lucrări reliefează o latură a personalității voievodului, aceea de edificator, întemeietor și susținător al actului cultural.

Albumul de documente *Ștefan cel Mare – 500* conține 75 planșe, dintre care 68 sunt facsimile ale unor documente emise de cancelaria voievodală, însoțite de câte un scurt rezumat, o prezentare și cota, în limbile română și franceză. Au fost selectate numai urice, nu și acte particulare, primul dintre ele fiind documentul din 8 septembrie 1457, cel dintâi din vremea lui Ștefan cel Mare păstrat în original, iar ultimele două care au ajuns până în zilele noastre datează din 30 septembrie 1503.

Albumul conține și două documente externe: scrisoarea lui Ștefan cel Mare din 29 noiembrie 1474, adresată papei Sixt al IV-lea, prin care îi propune o alianță a întregii creștinătăți împotriva turcilor, și privilegiul din 13 martie 1458, prin care domnul moldovean acordă scutire de vamă brașovenilor și negustorilor din Țara Bârsei.

În *Album* sunt incluse și trei falsuri, unui dintre ele, din seria falsurilor basarabene, realizat după răpirea Basarabiei de către Rusia, în anul 1812.

Cu „Argumente” semnate de prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu, directorul general al Arhivelor Naționale, coordonată de prof.univ.dr. Marcel-Dumitru Ciucă, directorul Direcției Arhivelor Naționale Istorice Centrale, avându-le autoare pe Silvia Vătafu-Găitan și Mirela Comănescu, redactor Șerban Marin, lucrarea, apărută în condiții grafice deosebite (prin truda colegilor de la Laboratorul de facsimilare al Arhivelor Naționale: Steliana Dănăilescu, Aurel Voicu și Lucian Frâncu), se înscrie cu cinste în seria volumelor editate la comemorarea ilustrului domnitor al Moldovei.

A doua apariție editorială, *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare în documente*, semnată de colegul nostru dr. Dragoș Șesan, „Argumente” de prof.univ.dr. Corneliu Mihail

Lungu, redactor fiind tot Șerban Marin, prezintă, rând pe rând, acele biserici și lăcașuri monastice care s-au bucurat de act de citorie din partea suveranului, dar și pe unele construite anterior și de care Ștefan cel Mare s-a îngrijit, restaurându-le. De asemenea, sunt supuse atenției și cetățile (Suceava, Roman, Neamț, Hotin, Chilia, Cetatea Albă, Orheiul Vechi, Soroca).

Ilustrația color, bibliografia selectivă și indexul antroponimic și toponimic vin să sporească valoarea de instrument de lucru, în cercetarea științifică, a volumului *Ctitoriile lui Ștefan cel Mare în documente*. De asemenea, remarcăm condițiile grafice deosebite în care a fost editată această lucrare, rod al unei faste colaborări între Arhivele Naționale ale României și Tipografia „Grafica pdg”.

Sesiunea anuală de comunicări științifice a Arhivelor Naționale s-a desfășurat pe două secțiuni: *Istorie* și *Arhivistică*. Marți, 1 iunie 2004, au fost susținute comunicările de *Istorie* (medie, modernă și contemporană), cu contribuția atât a arhiviștilor cu experiență și a prietenilor Arhivelor, cât și a tinerilor arhiviști. Ne facem o datorie de onoare în a le consemna titlurile comunicărilor prezentate: Alexandru Porțeanu, *Adevărul despre așa-zisa „răscoală” de la Aleșd, 1904*; Adrian-Silvan Ionescu, Institutul de Istorie „N. Iorga”, *Scrisori de la cetățeni americani adresate suveranei României (1926)*; Petre Țurlea, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, *Episcopul Marton Aron*; Mioara Anton, Institutul de Istorie „N. Iorga”, *La limita devierii: Iosif Chișinevschi și rezoluția Biroului Informativ*; Eugeniu Criste, D.J.A.N. Arad, *O conscripție dicală din anul 1648 cuprinzând voievodate românești din nord-vestul României*; Maria Vertan, Teodora Drăghici, D.J.A.N. Timiș, *Un document inedit despre Revoluția din 1848-1849 în Transilvania*; Ion Bălan, D.J.A.N. Giurgiu, *Organizarea administrativ-teritorială a județului Vlașca (1831-1950)*; Adrian Pohrib, D.J.A.N. Galați, *Documente de arhivă referitoare la Poliția orașului Galați în perioada dintre Regulamentul Organic și cel de-al doilea război mondial*; Alexiu Tatu, D.J.A.N. Sibiu, *Prima Enciclopedie românească în documentele arhivei sibiene*; Constantin Brătescu, D.J.A.N. Caraș-Severin, *Contribuția Academiei Române și a unor academicieni români la îmbogățirea fondului de carte al unor biblioteci publice din Banat înainte de 1918*; Gheorghe Popa, D.J.A.N. Teleorman, *Scrisori ale familiei Vlahuță aflate în patrimoniul Direcției Județene Teleorman a Arhivelor Naționale*; Cristian Filip, D.J.A.N. Brăila, *Comunitatea greacă din Brăila în secolul al XIX-lea. Începuturile organizării ei*; Alexandra Dana Zecheru, D.J.A.N. Alba, *Susținerea școlilor primare prin efortul comun, ortodox și greco-catolic, la sfârșitul secolului al XIX-lea în județul Alba*; Valentin Pușcan, D.M.A.N. București, *Atitudinea României față de Conferințele de la Haga (1899-1907), reflectată în documentele fondului personal Alexandru Beldiman*; Maria Petre, D.A.N.I.C., *Așezăminte românești de la Muntele Athos la începutul secolului XX*; Mirela Cărăbineanu, D.J.A.N. Cluj, *Prima serbare dedicată lui Mihai Viteazul, la Turda, după 1918*; Petre Obodariu, D.J.A.N. Vrancea, *Problema Banatului la Conferința de Pace de la Paris (1919)*; Dan Talambă,

D.A.N.I.C., *Organizația Uniunii Populare Maghiare din România, 1944-1948*; Dan Baicu, D.J.A.N. Covasna, *Viața politică din județul Trei Scaune reflectată în rapoartele Legiunii de Jandarmi (1946)*; Liviu Grigorescu, D.A.N.I.C., *Arta și literatura din România anilor 1964-1968*.

Un viu interes au stârnit temele abordate la Secțiunea de *Arhivistică*, desfășurată miercuri, 2 iunie a.c. Și de data aceasta, suflul nou adus de tânăra generație de arhiviști („consumatoare” de bibliografie de specialitate din alte țări) s-a împletit cu experiența colegilor cu vechi state de plată în Arhivele Naționale ale României. Amintim temele abordate și numele celor care le-au susținut la secțiunea intitulată *Teorie și practică arhivistică*: Mirela Comănescu, D.A.N.I.C., *Aurelian Sacerdoțeanu, opinii privind munca în arhive*; Delia Socol, D.J.A.N. Cluj, *Profesiunea de arhivist, prezent și perspectivă*; Georgeta Anghel, A.N.R., *Arhivistul, un profesionist într-o societate birocratică sau un funcționar în umbra istoricilor*; Tudor Rățoi, D.J.A.N. Mehedinți, *Rolul verificării existentului cu inventarul în perfecționarea evidenței fondurilor și colecțiilor din depozitele Arhivelor Naționale*; Cristian Anița, D.J.A.N. Mehedinți, *Inventarele fondurilor și colecțiilor arhivistice – evidența de bază în gestionarea și folosirea tezaurului arhivistic mehedințean*; Ilie Vulpe, D.J.A.N. Dolj, *Fondul Constantin Argetoianu (prezentare de fond)*; Bogdan Florin Popovici, D.J.A.N. Brașov, *Din experiența canadiană în prelucrarea arhivistică a planurilor și hărților tehnice*; Mihai Liviu Adafini, D.J.A.N. Vrancea, *Asistența de specialitate la creatorii și deținătorii de documente, între deziderat și realitate*; Adriana Miron, D.J.A.N. Giurgiu, *Aspecte privind accesul la documentele oficiale ale unor organisme internaționale*; Diana Joița, A.N.R., *Considerații teoretice asupra gestionării imaginii instituției Arhivelor Naționale ale României*; Bogdan Bădițoiu, D.J.A.N. Olt, *Reforma actuală din justiție și consecințele sale asupra arhivelor*; Virgil Coman, D.J.A.N. Constanța, *Arhivistica – opțional ca disciplină în învățământul liceal*; Ioan Lăcătușu, A.N.R., *Priorități în activitatea arhivistică din perspectiva Direcțiilor Județene ale Arhivelor Naționale*.

Din discuțiile purtate pe marginea comunicărilor de arhivistică s-au desprins o serie de priorități în activitatea Arhivelor Naționale: în raporturile cu creatorii și deținătorii de arhivă se impune realizarea unui sistem de evidență a fondurilor și documentelor la creatori; necesitatea regândirii poziției Arhivelor Naționale față de arhivele private; rezolvarea delicatei probleme a societăților cu preocupări arhivistice. Instituția noastră este deficitară la capitolele informatizare și imagine publică, priorități considerându-se a fi și formarea unor buni manageri, sau alinierea legislației arhivistice românești la cea europeană. De asemenea, în vederea elaborării noilor Norme tehnice ale Arhivelor Naționale ale României se impune consultarea a cât mai multor materiale care prezintă experiențe ale Arhivelor din alte țări.

Tinerii arhiviști au supus atenției și alte probleme care îi frământă: predarea noțiunilor de arhivistică în școli (dacă este necesară, cât de complexă să fie, cine să o

facă), o mai mare libertate lăsată arhivistului în activitatea cu documentul (aproso de legătura dintre prevederile Normelor tehnice și practica de zi cu zi), problemele care apar în timpul efectuării operațiunii de verificare cu existentul etc.

Joi, 3 iunie a.c., a avut loc masa rotundă cu tema **Cercetarea documentelor de arhivă, între necesitate obiectivă și obligativitatea respectării principiilor practicii arhivistice**, întâlnire, devenită de acum tradițională, cu cercetătorii care frecventează sala de studiu, unii dintre ei fiind prieteni statornici ai Arhivelor Naționale. Au participat: dr. Maria Georgescu (Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară), col.dr. Alexandru Oșca (Arhivele Militare Române), conf.univ.dr. Cristina Halichias, prof.univ.dr. Bogdan Murgescu (Universitatea București), dna Mihaela Tone (B.N.R.), dl Gheorghe Neacșu (Fundatia „N. Titulescu”), dna Maria Dragomir (Facultatea de Arhivistică), dl. Marian Ștefan („Magazin istoric”), dl. Vasile Guga (Ministerul de Externe), dl Marian Georgescu (Asociația Notarilor Publici) etc.

Nota generală desprinsă din intervențiile participanților la masa rotundă a fost de apreciere a eforturilor făcute de conducerea Arhivelor Naționale, și de fiecare lucrător în parte, ca instituția să funcționeze bine, și în acest context și sala de studiu, cu punctarea unor deficiențe pe care beneficiarii le-ar dori soluționate în viitorul apropiat: scurtarea duratei până se obțin copiile xerox comandate; contra unei taxe, să se permită folosirea laptopului la sala de studiu; menționarea numelui arhivistului care a făcut inventarul unui fond (aceasta, și ca o recunoaștere a efortului depus, dar și pentru a putea fi citat de cercetători, în bibliografie). Tot legat de inventare, s-a făcut propunerea ca, unele măcar, să figureze pe Internet. După exemplul altor țări, se dorește existența unui xerox la sala de studiu și modernizarea sălii de studiu pentru microfilme.

Cât privește imaginea instituției, s-a emis ideea ca prin mass-media să nu se dea replici, ci doar informații stricte, pentru a se evita unele neînțelegeri, ba mai mult, un participant a propus ca textele unor comunicate ce urmează să apară în presă să fie redactate de lucrători ai Arhivelor Naționale și nu de ziariști. Interesantă e altă propunere, venită din partea dlui Marian Ștefan, redactor la revista „Magazin istoric”: în vederea ocrotirii tezaurului documentar al Arhivelor, ar trebui introdus sistemul sancțiunilor pentru cei care frecventează sala de studiu.

Ultima zi a „Săptămânii Arhivelor” a fost rezervată unei manifestări deosebite, realizată de Arhivele Naționale în colaborare cu domnul Nicolae Noica, fost ministru al Lucrărilor Publice: vernisajul expoziției **„Edificii publice din București, reflectate în documente de arhivă”**, însoțit de o dezbatere pe marginea ei, cu participarea unor renumiți istorici, arhitecți, ingineri constructori, ziariști. În *Cuvântul de salut* adresat participanților, prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu, directorul general al Arhivelor Naționale, a împărtășit din intențiile instituției noastre la organizarea acestei expoziții: „Vrem să punem în valoare modul în care au fost concepute documentațiile tehnice care au stat la baza construirii edificiilor. În expoziție avem planurile sediilor Băncii Naționale a României, Casei de Economii și Consemnațiuni, Palatului de Justiție,

Muzeului Național și ale altor construcții importante ce au suportat mai multe cutremure. Vrem să punem în valoare documente noi, mai puțin cunoscute și cercetate”.

Cel mai vechi document expus a fost planul noilor dependențe ale Bisericii Sf. Spiridon Nou, datând din anul 1860. Au mai putut fi admirate: actul de inaugurare a clădirii Universității din București (14 decembrie 1869), actul de fundație (7 octombrie 1890) și cel de inaugurare (15 octombrie 1895) a clădirii Palatului de Justiție, actul de fundație a edificiului Casei de Depuneri, Consemnațiuni și Economie (8 iunie 1897), actul de fundație a Muzeului Național (30 iunie 1912), planul domeniului Palatului Regal din București (1929), cel al Palatului Ministerului Lucrărilor Publice (1931), planul noului Palat al Băncii Naționale (1938).

O problemă ridicată în cadrul discuțiilor a fost cea privind necesitatea construirii unui Palat al Arhivelor. De-a lungul timpului au existat mai multe planuri de construire a unei astfel de clădiri, cel mai vechi dintre ele datând din anul 1866. Au urmat alte planuri, realizate în 1903, 1905 și 1960. Construcția acestui edificiu nu a fost, însă, niciodată începută. Arhivele românești au fost adăpostite în chiliile Mănăstirii Mihai Vodă din București, până în anul 1985, când au fost demolate, iar mănăstirea strămutată (tristul moment a fost bogat ilustrat în expoziția temporară „Edificii publice din București, reflectate în documente de arhivă”).

Participanții la manifestările susținute în cadrul „Săptămânii Arhivelor” sunt în măsură să aprecieze calitatea acțiunilor desfășurate în acest an, orice sugestie întru mai bine fiind reținută de organizatori.

MARIA IGNAT

Sesiunea națională de comunicări științifice „85 de ani de la Unirea Bucovinei cu România”, Suceava, 14-15 noiembrie 2003

În zilele de 14-15 noiembrie 2003, s-au desfășurat, la Suceava, lucrările Sesiunii naționale de comunicări științifice dedicate împlinirii a 85 de ani de la Unirea Bucovinei cu România, organizată de Complexul Muzeal „Bucovina” din Suceava și Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Suceava.

Manifestarea a fost organizată pe două secțiuni: **Artă și civilizație medievală** (aflată la ediția a X-a) și **Bucovina – file de istorie** (aflată la ediția a V-a).

Deschiderea manifestării a avut loc vineri, 14 noiembrie 2003, în Sala de festivități a Inspectoratului Școlar Județean Suceava, fiind marcată de *Cuvântul de salut*

adresat participanților, în numele oficialităților județului, de domnul vicepreședinte al Consiliului județean Suceava, Dragoș Danubianu.

Această manifestare științifică a reunit nume prestigioase dintre slujitorii muzei Clio, academicieni, profesori universitari, cercetători, muzeografi, arhiviști, cadre didactice, din întreaga țară.

În plen, academicianul Dimitrie Vatamaniuc a prezentat comunicarea „*Enciclopedia Bucovinei*”, un proiect al Societății pentru cultură promovat de Centrul pentru studierea problemelor Bucovinei, al Academiei Române. În continuare, profesorul universitar dr. Mihai Iacobescu, prorector al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, autorul celei mai ample și apreciate sinteze de istorie a Bucovinei din istoriografia românească, a vorbit, cu aceeași pasiune și rigoare, despre *Bucovina și mitul habsburgic*. Următoarea comunicare, aparținând cercetătorului Constantin Rezachevici, s-a referit la *Ștefan cel Mare, Ivan al III-lea, Cneaghina Elena (Ohana) și broderiile istorico-religioase ale acesteia la Moscova*.

În același context al deschiderii manifestărilor a fost lansat și volumul *Partidele politice românești din Bucovina, 1862-1914*, editat la Suceava, în 2003, avându-l ca autor pe profesorul Ioan Cocuz, director al Complexului Muzeal „Bucovina” din Suceava.

În continuare, lucrările Sesiunii s-au desfășurat pe secțiuni, numărul mare de comunicări obligându-ne să menționăm doar titlurile și numele participanților.

La secțiunea **Bucovina – file de istorie (istorie modernă și contemporană)**, care i-a avut ca moderatori pe istoricii locali Marian Olaru și Petru Bejenariu, pentru prima zi, iar pentru a doua pe distinșii specialiști ai Arhivelor Naționale, dl Virgiliu Z. Teodorescu și dna Elena Istrățescu, au fost susținute următoarele comunicări: *Dimitrie Onciul – Remember* (Elena Istrățescu); *Bilanțul politicii românești în Bucovina la începutul secolului XX* (Ioan Cocuz); *Aspecte ale activității arcașilor și străjerilor din Bucovina. 1905-1944* (Dan Petrovici); *Un manuscris inedit: Oltea I. Nistor, Din cornoara mea de amintiri* (Doina Gherheș); *Bacăul în primul război mondial* (Elena Artimon); *Un mare istoric bucovinean uitat, Ion Gramadă* (Constantin Șerban); *Viața politică din Bucovina în documente inedite și editate din arhiva lui Teodor Bălan* (Marian Olaru); *Biologul Eugen Botezat, participant la pregătirea și desăvârșirea Unirii Bucovinei cu România* (Petru Bejenariu); *Rolul generalului Constantin Prezan, armatei și vasluienilor în realizarea actului Unirii Bucovinei cu România* (Viorica Zgutta); *Considerații privitoare la Constituanta Bucovinei din 27 octombrie 1918* (Pavel Blaj); *Contribuții privitoare la elita politică românească din Bucovina la sfârșitul secolului al XVII-lea și în secolul al XIX-lea* (Mihai Ceaușu); *Simboluri de for public pe plaiuri bucovinene pentru cinstirea făuritorilor Marii Uniri* (Virgiliu Z. Teodorescu); *Familii înrudite în Bucovina: Tomaschek-Cilievi-Totoescu. Memorie și conștiință genealogică* (Vasile Schipor); *Geneza unei opere de artă: monumentul eroilor regimentului 2 grăniceri căzuți în lupta de la Spătărești din 14-15 ianuarie*

1918 (Mihai Aurelian Căruntu); *Evoluția vieții economice și politice a Bucovinei după Marea Unire (1918-1928)*(Dumitru Vasilovici); *Rebeliunea legionară în Bucovina, 21-23 ianuarie 1941* (Radu Florin Bruja); *Evoluția rețelei școlare din județul Suceava în secolul al XIX-lea* (Gheorghe Giurcă); *Gr-ort OBERGYMNASIUM din Suceava în întâmpinarea Unirii Bucovinei cu România* (Paul Leu).

Importanța tezaurului documentar deținut de Arhivele Naționale și a celui din afara granițelor țării în scrierea „așa cum a fost” a istoriei Bucovinei a fost relevantă în cadrul discuțiilor purtate pe marginea comunicărilor susținute. Această secțiune a fost onorată, în cursul zilei de 14 noiembrie, de prezența dlui Romeo Săndulescu, consul general al României la Cernăuți, care ne-a făcut urarea de a găsi noi punți de legătură între toți factorii, români și ucraineni, care se ocupă de cercetarea istoriei, în vederea elucidării unor aspecte mai puțin cunoscute sau tendențios prezentate.

Secțiunea de **Artă și civilizație medievală** i-a avut ca moderatori pe distinși cercetători Constantin Rezachevici, Voica Maria Pușcașu, Venera Rădulescu, cât și pe universitarii Mihai Lazăr și Ovidiu Pecican.

În cadrul acestei secțiuni au fost prezentate următoarele comunicări: *Personalitatea și epoca lui Ștefan cel Mare în opera istoriografică a lui Mihail Kogălniceanu* (Dumitru Vitcu); *Vitejii și literatura eroică* (Ovidiu Pecican); *Cătoria logofătului Tăutu de la Bălinești* (Voica Maria Pușcașu); *Construcția și consolidarea unui mit: Ștefan cel Mare și biserica (episcopia) din Feleacul* (Adrian Andrei Rusu); *Ștefan cel Mare și Cetatea de Scaun a Sucevei* (Paraschiva Batariuc); *Conservarea și restaurarea picturii murale de la Bălinești - altarul* (Gianina Roșu); *Despre Bogdan, fiul lui Alexandru cel Bun* (Lia Bătrâna, Adrian Bătrâna); *Considerații istorico-arheologice privind zona de sud-vest a Moldovei în epoca lui Ștefan cel Mare* (Alexandru Artimon); *Danii din epoca lui Ștefan cel Mare: mărturii și destine istorice* (Benonia Jităreanu); *Unele observații în legătură cu datele planimetrice ale Curții Domnești din Suceava datând din timpul epocii lui Ștefan cel Mare* (Florin Hău); *Realități fiscale din Moldova în vremea lui Ștefan cel Mare* (Mihai Lazăr); *Emisiuni monetare de la Ștefan cel Mare în colecția numismatică a Complexului Muzeal Bucovina* (Monica Gogu); *Conservarea valorilor de artă și civilizație medievală în Muzeul mănăstirii Putna* (Doina-Maria Creangă); *Considerații despre Muzeul mănăstirii Putna: prezent și viitor* (Viorel Blănaru); *Medalistică Ștefan cel Mare în colecția Muzeului Județean Botoșani* (Ionel Bejenaru); *Arme medievale în colecția Muzeului Județean Botoșani* (Eduard Setnic); *Bucovina la începuturile statului medieval Moldova – realități și ipoteze (secolele XIII-XIV)* (Alexandru Rădulescu); *Considerații privind situația religioasă a românilor din Transilvania în secolul al XVI-lea* (Florin Pintescu); *Cahle de coronament din Muntenia, secolele XIV-XVI* (Maria-Venera Rădulescu); *Un mormânt voievodal în Suceava – mormântul lui Despot Vodă* (Vasile Demciuc); *O veche legendă apocriphă cu circulație în Bucovina, în colecțiile*

Complexului Muzeal Bucovina (Olimpia Mitric); *Simion Tăutu – un descendent al logofătului lui Ștefan cel Mare* (Mugur Andronic).

Considerăm că această manifestare s-a constituit într-o reușită științifică, datorată și bunei organizări a ei. Mulțumim, și pe această cale, pentru efortul depus în acest sens, domnilor directori ai Complexului Muzeal „Bucovina”: Ioan Cocuz și Mugur Andronic, domnului Emil Ursu, director al Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Suceava, cât și colectivelor celor două instituții organizatoare.

DOINA-IOZEFINA ALEXA

Noi inventare ale fondurilor și colecțiilor aparținând Serviciului Arhive Feudale, Personale și Colecții, intrate la Sala de studiu

Continuând demersul nostru care a debutat în numărul precedent al revistei, prezentăm cele mai recente inventare realizate de către Serviciul Arhive Feudale, Personale și Colecții și care se găsesc deja la Sala de studiu a Arhivelor Naționale.

Începem prezentarea cu un nou inventar al colecției *Documente Istorice*, care conține pachetele MDLXXXVI–MDXCIV și poartă numărul **2562**. Documentele cuprinse în acest inventar au fost emise în perioada 1487-1893 și sunt scrise în limbile română, slavonă, greacă, germană, latină și armeană, majoritatea fiind originale, alături de câteva traduceri, extrase, rezumate etc. Multe dintre acestea provin din cancelariile domnilor Țării Românești: Vlad Dracul, Radu cel Mare, Radu de la Afumați, Mircea Ciobanul, Matei Basarab, Radu Leon, sau Moldovei – Alexandru Lăpușeanu, dar sunt și cărți ale mitropoliților sau episcopilor, cât și acte emise de instituții precum Marea Logofeție, Eforia Spitalelor, Vistieria Țării Românești și Vistieria Moldovei, Curtea de Casație, tribunale etc. Multe dintre acestea se referă la proprietăți: vânzări, cumpărări, întăriri, donații, moșteniri, dar sunt și altele, precum cartea Mariei, soția răposatului Șerban Cantacuzino, voievodul Țării Românești, prin care aceasta, la 1689 (7198) octombrie 28, înzestrează mănăstirea Cotroceni, ctitoria soțului său, cu podoabe și moșii (MDXC/10), ca și o pisanie a mănăstirii Aluniș din județul Olt, pusă în anul 1648 (7156) mai 4, în zilele domnului Matei Basarab, de către ctitorul acesteia, Dragomir mare vornic și de către soția lui, Elena (MDXC/1), o schiță de neam a familiei Crețulescu ș.a.

Alte inventare au fost realizate pentru colecțiile de microfilme din cadrul serviciului, mai precis pentru Colecțiile Microfilme Polonia și Rusia.

Cele două noi numere ale inventarelor Colecției Microfilme Polonia sunt **2563** și **2564** și conțin documente aflate în mai multe arhive și biblioteci, precum: Arhiva de

Stat a orașului și voievodatului Cracovia, Arhiva Centrală de Acte Vechi din Varșovia, Biblioteca Jagellonă din Cracovia, Biblioteca Academiei Polone de Științe din Cracovia, Biblioteca Națională din Varșovia. Documentele sunt, majoritatea, în limbile latină și polonă și, doar câteva, în limbile franceză, italiană și turcă.

În inventarul **2563** întâlnim un salvconduct emis la 4 ianuarie 1397, la Suceava, în cancelaria domnului Ștefan I, acordat palatinului Podoliei și căpitanului Cracoviei, Spythko, și întărit de către căpitanul Mihail, Ștefan de Hotin și Ionaș vornic. Un alt document foarte vechi este copia tratatului dintre Ștefan cel Mare, domnul Moldovei și regele Poloniei, Cazimir al IV-lea, încheiat la Colomeea, la 15 septembrie 1485. Restul documentelor din acest inventar datează din secolele XVI-XVIII și cuprind informații referitoare la o arie largă a istoriei naționale: relațiile Poloniei cu domnii Moldovei (Bogdan al III-lea cel Orb, Petru Rareș, Ștefan Lăcustă, Alexandru Cornea, Ștefan Tomșa), situația Moldovei după moartea lui Petru Rareș, luptele duse de către Ioan Vodă cel Cumplit cu armatele otomane, campania lui Mihai Viteazul în Moldova, în anul 1600 (rola 40), luptele dintre armatele poloneze și otomane la Hotin și Țuțora, campania principelui Gheorghe Rackoczi al II-lea în Polonia și urmările acesteia, confruntările între trupele otomane și cele poloneze lângă Viena, aplicarea prevederilor păcii de la Karlowitz, relațiile turco-tătare, turco-polone, corespondența purtată de Grigore al III-lea Ghica, domnul Moldovei, cu autoritățile poloneze în privința presupusei încălcări a monopolului transportului pe Nistru de către moldoveni, în anul 1765, problema protejării catolicilor din Moldova.

Inventarul numărul **2564**, conținând rolele 46, 49 și 50, rezumă documente aflate la Arhiva Centrală de Acte Vechi din Varșovia, fondul Condicele Coroanei, emise în prima jumătate a secolului al XVI-lea și referitoare la relațiile dintre Polonia regelui Sigismund I și domnii Moldovei, Bogdan al III-lea cel Orb, Ștefăniță Vodă și Petru Rareș. Acestea sunt scrise, în marea lor majoritate, în limba latină, doar câteva fiind redactate în limbile polonă și germană.

Trebuie menționat faptul că unele dintre documentele rezumate în cele două inventare au fost publicate de către Ilie Corfus în lucrarea *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone*, cât și în celebra colecție de documente istorice a lui Eudoxiu Hurmuzaki.

Inventarele purtând numerele **2565-2570** sunt întocmite pentru Colecția de Microfilme Rusia și conțin documente aflate în diferite arhive și biblioteci din Federația Rusă. Astfel, inventarul numărul 2565 (rola 230), cuprinde acte ce provin de la Arhiva de Politică Externă din Moscova și fac parte din fondul numărul 151, Arhiva Politică, conținând rapoartele secretarului M. de Giers și ale însărcinatului cu afaceri, A. O. Lisakovski, din cadrul Legației ruse de la București, adresate Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, în care se analizează situația politică internă și externă a României în perioada 1904-1905 și 1909-1910. Sunt arătate relațiile dintre parlament și

rege, relațiile româno-bulgare, relațiile destul de încordate ale României cu Imperiul Otoman și cu Austro-Ungaria, reacțiile presei românești la evenimentele politice.

Documentele din rolele 166-170 Colecția de microfilme Rusia, cuprinse în inventarul numărul **2566**, au fost depistate la Centrul Rus pentru Păstrarea și Studiarea Documentelor de Istorie Contemporană, din Moscova, și fac parte din fondul 495, *Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste*, opus 180, *Partidul Comunist din România*. Acestea conțin corespondența materializată în rapoarte, note, procese-verbale ș.a., ale Comitetului Central al Partidului Comunist din România, adresată organizațiilor regionale de partid, cât și Internaționalei Comuniste, în perioada 1931-1934, majoritatea acestora fiind scrise în limba rusă și o mică parte în limba română.

Inventarul numărul **2567** conține rola 222, cu documente depistate la Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse din Moscova, fondul 125, **Referentura România**. Documentele sunt din perioada 1944-1947 și reprezintă note informative referitoare la evoluția politicii interne a României în conjunctura internațională, note ale convorbirilor ce redau conținutul discuțiilor diplomaților, oamenilor politici sovietici și ai reprezentanților sovietici în Comisia Aliată de Control cu membrii guvernelor României din perioadele respective și cu reprezentanți ai Frontului Național Democrat și Partidului Social Democrat (N. Rădulescu, Iorgu Iordan, Ana Pauker, Petru Groza, Gh. Gheorghiu-Dej). Evenimente precum discuțiile de la Ankara între reprezentanții României și cei ai U.R.S.S. în vederea semnării Convenției de Armistițiu, actul de la 23 august, acțiunile, poziția și situația partidelor politice istorice în contextul politic intern din România, vizitele lui A. I. Vâșinschi și V. M. Molotov la București, cu implicațiile ce au decurs din acestea, instalarea Guvernului Petru Groza, instalarea administrației românești în Transilvania, desfășurarea și rezultatele alegerilor parlamentare din anul 1946 se regăsesc în documentele cuprinse în această rolă.

Inventarul numărul **2568** conține rola 90 cu documente ce au fost depistate la Institutul de Istorie al Academiei de Științe din Sankt-Petersburg, fond 238 și la Arhiva Centrală a Actelor Vechi din Moscova, fond 135 și 1299. Documentele sunt redactate în limbile română, slavonă, rusă și sârbă, fiind emanate de la domnii Moldovei: Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Ștefan Răzvan, Ștefan al II-lea Tomșa, Radu Mihnea, Gaspar Grațiani, Alexandru Coconul, Alexandru Iliăș, Moise Movilă, Vasile Lupu, Eustratie Dabija, sau ai Țării Românești: Matei Basarab, Radu Leon ș.a.

Rolele 62, 95 și 110, cuprinse în inventarul numărul **2569**, conțin documente depistate tot la Arhiva Centrală a Actelor Vechi de la Moscova, în fondurile nr. 9, 11, 68, 1374, care se referă la relațiile româno-ruse din perioada 1642-1812, fiind scrise în limba rusă, română și greacă. Dintre aceste documente amintim câteva: diplome ale țarului Petru I date domnului Constantin Brâncoveanu și celor doi unchi ai săi, Cantacuzini, prin care li se acordă dreptul de a se retrage în Rusia, în cazul în care ar avea neplăceri din partea Porții; acte prin care se acordă lui Dimitrie Cantemir sate cu

gospodării în Rusia, în împrejurimile Moscovei; scrisoare din 1644 noiembrie 15, a preoților și mirenilor din regiunea Brăilei, adresată țarului Mihail Feodorovici, prin care cer milostenii pentru construirea de biserici; scrisori ale patriarhului Antiohiei, Macarie, către țar; situație nominală a poslușnicilor din Oltenia, aflați în slujba boierilor; dosar constituit de către Comisia de hotărâncire a moșiilor din Basarabia, cuprinzând copii, în limbile română și rusă, ale unor diplome emise de către domnii Moldovei Petru Șchiopul, Ștefan al II-lea Tomșa, Vasile Lupu și Gheorghe Duca, din perioada 1586-1670, referitoare la moșia Stănilești.

Un alt inventar al Colecției de Microfilme Rusia este cel cu numărul 2570 ce cuprinde rolele 65, 100, 112, 115 și 116, în care au fost microfilmate documente aflate la Muzeul Istoric de Stat din Moscova, Arhiva Centrală de Stat pentru Literatură și Artă, Biblioteca „V. I. Lenin” din Moscova, cât și la Biblioteca Publică de Stat a Ucrainei. Rola 65 cuprinde *Sintagma* lui Matei Vlastaris, prelucrată de Macarie, la solicitarea lui Alexandru Lăpușneanu în anul 1554, iar rola 115 conține varianta scurtă a aceleiași *Sintagme*. Rola 100 cuprinde documente din anii 1911, 1946-1963, precum: poezii și articole ale lui Mihai Beniuc trimise spre a fi publicate în revista „Inostrannaja Literatura”, albume de fotografii din spectacolul cu piesa *Citadela sfârâmată*, a lui Horia Lovinescu, susținut pe scena teatrului din Moscova în anul 1955. Studiul lui Volodimir Iaroscenko *Cuvinte ucrainene în diplomele moldovene din sec. XIV-XV*, păstrat la Biblioteca Publică de Stat a Ucrainei, este microfilm pe rola 112, care mai cuprinde o gramatică a limbii slave și acte de danie de la domni români, precum Alexandru cel Bun, Petru Aron, Matei Basarab ș.a.

Sperăm că această scurtă prezentare reflectă varietatea și bogăția materialului documentar păstrat în Colecția de Microfilme a Arhivelor Naționale și, de asemenea, menționăm faptul că un alt set de inventare ale colecțiilor aflate în depozitele serviciului nostru sunt deja pregătite spre a fi predate Sălii de studiu și vor intra, cât de curând, în cercetare, urmând să fie prezentate în numărul viitor al „Revistei Arhivelor”.

MIRELA COMĂNESCU

Documente preluate de Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale în anul 2003

Anul 2003 a fost un an foarte bun pentru achiziționarea de documente. Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale a primit patru oferte spre cumpărare și șase donații.

Cea mai consistentă ofertă a fost aceea a domnului Iacob Furtună, de 69 de documente dintre anii 1699 și 1879, cele mai multe originale, în stare de conservare bună. Le menționăm pe cele mai importante:

O hotărâre a domnului Țării Românești, Constantin Hangerli, de la 1798, de întărire a stăpânirii moșiei Cocăieni, de către logofătul Ilie; o mărturie hotarnică, din 1758, a vornicului de poartă Ștefan Popescul, dată din porunca domnului Moldovei, Teodor Callimachi, pentru un loc de casă de lângă mănăstirea Sfântul Ioan Gură de Aur; o carte hotarnică făcută în 1798 de Petrache, fost mare clucer, la porunca lui Constantin Hangerli, pentru moșia Cocani-Ilfov; hotărârea prin care domnul Moldovei, Mihail Sturdza, confirmă, în 1849, faptul că vornicul Manolache Bogdan nu trebuia să dea dijmă pentru o vie a sa din moșia Ciorești, ținutul Tutova; actul din 1841, prin care Divanul Apelativ al Țării de Jos întărește vânzarea făcută de către maiorul Grigori Leon către aga Iacovachi Leon, a părților sale din moșiile Șcheia și Cănești, ținutul Vaslui; circulara dată la 1879 de Primăria comunei Șcheia, referitoare la niște țigani lingurari fugiți de pe moșia Cănești, a lui Dimitrie Luca, țigani care îi mai erau și datori proprietarului; o copie adevărită a unei cărți de hotărnicie date de 12 boieri, la 1699, pentru moșiile Tecuci și Merișani; o jalbă pe care, în 1818, spătarul Ioan Leon i-o trimitea domnului ca să cerceteze pricina sa cu răzeșii de pe moșia Cănești-Vaslui, pentru cărciuma pe care aceștia au ridicat-o pe partea sa de moșie, jalbă cu anafora; trei numere ale revistei lui B. P. Hasdeu, „România”, din 1858.

Aceste documente oferite de domnul Iacob Furtună au fost repartizate la colecțiile: *Documente moldovenești*, *Documente muntenești* și *Achiziții noi*.

Doamna Elena-Anca Mențel a prezentat două oferte: una de 18 documente turcești, originale, dintre anii 1705 și 1829, compusă din corespondența dintre un negustor grec și niște turci de la sudul Dunării, o listă cu prețurile unor mărfuri, chitanțe, acte de vânzare-cumpărare, majoritatea purtând sigilii inelare, două având presărat praf de aur, iar unele fiind adnotate în româno-chirilică și bulgară.

Această ofertă a fost integrată colecției *Documente turcești*.

A doua ofertă a doamnei Mențel constă din 7 documente scrise în limba greacă, 22 în româno-chirilică și 2 în rusă. Acestea au fost elaborate între anii 1731 și 1859 și sunt: zapise pentru o dugheană de cizmărie, o vie în dealul Coroiului, o livadă, o casă de lângă Mănăstirea Dancul, o altă vie de pe moșia Mănăstirii Socola, magazii aflate pe moșia Mănăstirii Bârnova ș.a.; adevăriri privind datoriile de bani și desfacerea unei tovărășii; o scrisoare referitoare la dijma vinului; o mărturie pentru 3 pogoane de vie de zestre în dealul Vișanului; înțelegeri între săteni și jurnalul Judecătoriei ținutului Iași într-un proces.

Documentele grecești au intrat în colecția *Achiziții Noi*, iar celelalte la colecția *Documente moldovenești*.

Ultima ofertă este cea a domnului Gheorghe Mușat, care a îmbogățit fondul *Frontul Renașterii Naționale* cu 8 dosare din 1939, conținând tabele, procese-verbale și fișe referitoare la persoanele recomandate de numitul Front și de camerele de comerț și industrie din ținuturile Dunărea, Marea, Mureș, Nistru, Olt, Prut, Suceava și Timiș, pentru funcțiile de secretari de ținut.

Ca în fiecare an, au venit la Arhive și donatori care au depus documente vechi și contemporane, precum domnul Alexandru Budișteanu – cu 10 documente dintre anii 1637 și 1873, originale și copii, cu filigran, unele purtând sigilii în fum, zapise pentru moșiile Doncești, Scăiani și Ogretin, anaforua Isprăvnicatului județului Saac într-un proces, hotărnicia moșiei Cerăș-Saac, o chitanță de împrumut cu zălog, un act de danie și un act de vânzare-cumpărare din 1873, în limba turcă, prin care Hădăr aga din Agigea îi vinde unui supus francez din Brăila o casă în Constanța, toate intrând în colecția *Documente muntenești*.

Domnul Marcel-Dumitru Ciucă a donat pentru fondul personal *Dumitru Drăghicescu* două fotografii cu profesorul universitar de filozofie care a dat numele fondului, iar domnul Ioan Dordea, o rolă de microfilm conținând *Dicționarul istoric al numelor de localități din Slovacia*, în limba slovacă, apărut la Bratislava, în 1972, care a fost inclusă în Colecția Microfilme-Cehoslovacia.

Fondul personal *Visarion Puiu* s-a îmbogățit cu trei dosare donate de domnul Dumitru Stavarache, care a xeroxat corespondența înaltului prelat aflată la Biblioteca Română din Freiburg-Germania, scrisori dintre anii 1946 și 1963, de la și către preoți și monahi catolici, patriarhul ortodox al Ierusalimului, Biserica Rusă din străinătate, Biserica Română din Paris, Mircea Eliade, Romulus Boilă, Leon Negruzzi, Constantin Vișoianu, Comitetul Național Român, referitoare la problemele bisericești ale românilor din Occident, la unitatea creștinismului și exilul lui Visarion Puiu, unul dintre conducătorii Bisericii Române din Vest.

În sfârșit, doamna Cornelia Eliescu a venit tocmai din Canada pentru a dona Arhivelor 160 de dosare, rodul muncii minuțioasă a tatălui domniei sale, colonel-magistrat Ioan Diniu. Donația măsoară cam 3 metri liniari, acoperă perioada cuprinsă între anii 1921 și 1983 și conține însemnări, note documentare, precum și lucrările elaborate de Ioan Diniu pe baza acestora.

Colonelul s-a ocupat în special de: istoria justiției militare românești, instituții vechi de justiție militară (*Ot vel spătar, Pravilniceasca condică, Condicta criminalicească, Streaja pământenească*), codul de justiție militară și dreptul penal militar românesc.

Toate acestea pot fi găsite în colecția *Personalități*.

CRISANTA ILIE

Arta domniei la curtea lui Ștefan cel Mare

Cercetările asupra istoriei noastre medievale, constatăm, se află într-o fază de *revirement*, după o „peregrinare” prin cea (acut) contemporană, necesară într-un fel pentru a o scoate cu forțesul din „incubatorul” metafizicii materialist-dialectice și al ideologismului totalitar, efectuate de o productivă generație de mijloc de istoriografi, ce a regăsit drumul marcat de o mare școală în materie ante- și postbelică și, ceea ce este și mai îmbucurător, această generație se manifestă asupra trecutului tuturor regiunilor noastre istorice.

Luând cunoștință, cu câțiva ani în urmă, de articolul lui Eugen Glück (*Documente cartografice privind teritoriul românesc*, în „Revista de arhivistică”, nr. 1-2/1998, Cluj-Napoca), am perceput acea mare satisfacție intelectuală a autorului, de a fi descoperit ceva parcă nemaisperat în biblioteca berlineză: hărți, manuscrise și tipărite, executate în secolul al XVI-lea, în care figurau și teritoriile noastre maritime și dunărene sud și est-carpatică, cu râurile Olt, Jiu, Prut, Argeș și cu toponimiile recunoscute, Suceava, Iași, Vaslui, Galați, Constanța (Constansa), Mangalia (Pangolai) ș.a.

Cartea *Așezările Țării Moldovei din epoca lui Ștefan cel Mare* (București, Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004), semnată de conf.univ.dr. Constantin Burac, are meritul de a compune și recompune hărți despre ținuturile, târgurile, ocoalele, orașele și satele preexistente, născute și postexistente domniei lui Ștefan cel Mare și care, grupate din punct de vedere administrativ, economic și militar, au constituit fundamentul *strategic* al diplomației interne în vremea acestei îndelungate și irepetabile domnii, căreia să nu-i trecem cu vederea, în nici o împrejurare, calitatea sa *împărătească*, abstracție a celei bizantine, cu aspectul ei religios-sentimental, de sorginte elenă, prin care, „cu o fizionomie de tip balcanic (...) poporul român, în istoria sa cultural-spirituală, s-a afirmat pe direcția geografiei care l-a format (...), în atingere cu manifestări și creații materiale de mentalitate specifice Occidentului (...) de a-și schimba destinul, occidentalizându-se, puntea de legătură considerată a fi latinitatea originii” (Mihai Cazacu, *Bizanțul, Timișoara*, Editura Helicon, p. 12).

Autorul lucrării prezentate, escaladând ideatic „petele albe” de pe cartografia așezărilor, ivite din lipsa existenței izvoarelor documentare în totalitatea lor, accentuează, dimpotrivă, funcționalitatea organizării administrativ-teritoriale a geniului ștefanian și, în consecință, a aparatului său instituțional-dregătorească, în spațiul medieval carpato-nistrean. „*Analiza izvoarelor documentare interne – concluzionează autorul – arată pentru vremea domniei lui Ștefan cel Mare un număr de 27 ținuturi (...) cu toate așezările sale (...) mai puțin târgurile, care sunt, în general, reședințele acestor formațiuni teritorial-administrative, cu excepția Horincei și a Tutovei, pentru care izvoarele istorice nu indică vreo localitate care să fi avut calitatea de centru administrativ al acestora*” (p. 9) – și de aici făcând pasul următor: „*Începuturile*

așezărilor urbane românești est-carpaticice își are originea în sate, care au evoluat cu vremea spre târguri sau orașe, sub impulsul dezvoltării demografice, a negoșului, a conturării și dezvoltării drumurilor comerciale” (p. 11), cu trimitere directă la Suceava, Siret, Bârlad, Târgul Trotuș, Vaslui, Covurlui, Putna ș.a.

O asemenea radiografiere documentar-nominalizată a așezărilor medievale, trecute prin atâtea pârjoliri inamice ori de apărare, presupune un travaliu arhivistico-documentar ce nu stă la îndemâna oricui.

Plecând de la rezultatele cercetărilor anterioare – istoricizate și ele – autorul, prin noi cercetări, analize și sinteze, aduce în câmpul istoriografic o lucrare cu tentă enciclopedică în materie, un instrument de lucru ce își așteaptă editarea de mai multă vreme.

MARIN RADU MOCANU

Publicații străine intrate în Biblioteca documentară a Arhivelor Naționale ale României în anul 2003

VOLUME

1. *Bericht über den 22. Österreichischen Historikertag in Klagenfurt Veranstalter vom Verband Österreichischer Historiker und Geschichtsvereine in der Zeit vom 4. bis 7. Mai 1999*, Wien, 2002, 240 p.

2. *Biztosító Intézetek Fondjainak Repertórium*a, Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2002, 161 p.

3. *Das Institutionserbe der Monarchie das Fortleben der Gemeinsamen Vergangenheit in den Archiven*, Wien, 1998, 103 p.

4. *Dictionnaire biographique et bibliographique alphabétique et méthodique des hommes les plus remarquables dans les lettres, les sciences et les arts chez tous les peuples, a toutes les époques*, Paris, Aug. Boyer et Cie Libraires-Éditeurs, 1875, 1580 p.

5. Fink, Manfred (Hrsg.), *Das Archiv der Republik und seine Bestände*. Teil 1: *Das Archivgut der 1. Republik und aus der Zeit von 1938 bis 1945. Inventare 2*, Wien, 1996, 704 p.

6. Glass, Hildrun, *Minderheit Zwischen zwei Diktaturen. Zur Geschichte der Juden in Rumänien. 1944-1949*, München, R. Oldenbourg Verlag, 2002, 340 p.
7. Gonnard, René, *Histoire des doctrines économiques*, Paris, Librairie Valois, 1930, 709 p.
8. Haupt, Herbert, *Kunst und Kultur in den Kameralzahlamtsbüchern Kaiser Karls VI*, Wien, 1993, 186 p.
9. *Knyha polehlykh chleniv OUN i voiakiv UPA L'vivshchymy*, Toronto- L'viv, V-vo Litopys UPA, 2002, 1056 p.
10. Lehner, Georg; Lehner, Monika, *Österreich - Ungarn und der „Boxeraufstand“ in China*, Wien, Studien Verlag, 2002, 740 p.
11. Lemkivshchyna, i Peremyshchyna: Politychni zvity, Toronto-L'viv, V-vo Litopys UPA, 2002, 974 p.
12. Na hrani mrii i dūsnosti. Spohady pidpilnyka. Na hrani dvokh svitiv, 1945-1955, Toronto-L'viv, V-vo Litopys UPA, 2002, 644 p.
13. Petrisch, Ernst Dieter, *Regesten der Osmanischen Dokumente im Österreichischen Staatsarchiv*, Band 1 (1480-1574), Wien, 1991, 305 p.
14. *Pokazhchyk do „Litopysu UPA“*, Knyha 2: 21-34 tomy novoi serii, 1-3 tomy serii „Biblioteka“, „Povstans'ki mohyly“, 1. Toronto-L'viv, Litopys UPA, 2002, 876 p.
15. Potichniy, Petro J., *Arkhitektura registryansu: Kryivky i bunkry UPA v radians'kykh dokumentakh*, Toronto-L'viv, V-vo Litopys UPA, 2002, 430 p.
16. Saint-Aulaire, Comte de, *Confession d'un vieux diplomate*, Paris, Flammarion Editeur, 1953, 794 p.
17. Sommer-Mathis, Andrea, *Die Tänzer am Wiener Hofe im Spiegel der Obersthofmeisteramtsakten und Hofparteiprotokolle bis 1740*, Wien, 1992, 92 p.
18. Sulzberger, Cyrus, *Les derniers des géants. Mémoires*, Paris, Éditions Albin Michel, 1972, 568 p.
19. *Tri, selection, conservation. Quel patrimoine pour l'avenir*, Paris, Centre des Monuments Nationaux, Monum, Éditions du Patrimoine, 2001, 237 p.

20. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha, Archivní správa Ministerstva vnitra ČR, 2002, 118 p.

PERIODICE

1. „Annual Report of the Kokuritsu”, Tokyo, nr. 28/1998.
2. „Annual Report of the National Archives of Japan”, Tokyo, nr. 29/1999.
3. „Archeion”, Warszawa, CII/2000, CIII/2001.
4. „Archivni Časopis”, Praha, nr. 1, 2, 3/2002.
5. „Archivum”, München, vol. XLV/2000.
6. „Arhiven Pregled”, Sofia, nr. 1-2; 3-4/2002.
7. „Arkistolaitos”, Helsinki, 2001.
8. „Arxius”, Barcelona, nr. 33, 34, 35, 36/2002.
9. „Atlanti”, Maribor, nr. 1, 2/2002.
10. „Balkan Südosteuropäischer Dialog”, Wien, nr. 5/2002.
11. „Belleoten”, Ankara, nr. 243, 244, 245/2002.
12. „Boletín de Información Bibliográfica”, Madrid, nr. 1-2, 3-4/2002.
13. „Bollettino del C.I.R.V.I.”, Torino, nr. 42/2001.
14. „Der Archivar”, Düsseldorf, nr. 2, 3, 4/2002, 1/2003.
15. „For a change”, Londra, nr. 3, 4, 5/2002, 6/2003.
16. „Historical Abstracts”, Santa-Barbara, nr. 6/2001.
17. „Izvestia na Drjavnite Arhivi”, Sofia, nr. 80, 81, 82.
18. „Journal Asiatique”, Paris, nr. 2/2001.
19. „Kitanomaru”, Tokyo, nr. 31, 32/1999, 33/2000.
20. „Korea and World Affairs”, Seoul, nr. 1, 2, 3, 4/2002.
21. „L’Erma di Bretschneider...”, Roma, nr. 65, 66, 67/2002.
22. „Levéltári Közlemények”, Budapest, nr. 1-2/2002.

23. „Levéltári Szemle”, Budapest, nr. 1, 2, 3/2002.
24. „Magyarország Levéltárainak”, Budapest, 2002.
25. „Mitteilungen aus dem Bundesarchiv”, Koblenz, nr. 2, 3/2002.
26. „Nachrichten aus den Staatlichen Archiven Bayerns”, München, nr. 46/2002.
27. „Newsletter”, Istanbul, nr. 58, 59/2002.
28. „Otecestvennie Arhivi”, Moscova, nr. 3, 4, 5, 6/2002, 1/2003.
29. „Prologue”, Washington, nr. 4/2001, 1, 2/2002.
30. „Sborník Archivních Prací”, Praha, nr. 1, 2/2002.
31. „Scriinium”, Zeitschrift des Verbandes Österreichischer Archivarinnen und Archivare. Sonderband 1. Einführung in das Archivwesen für den Gehobenen Dienst in Archiven aus der Praxis für die Praxis verfasst von Österreichischen Archivarinnen und Archivaren, Wien, Verband Österreichischer Archivarinnen und Archivare, 2002, 143 p.
32. „Slovenská Archivistika”, Bratislava, nr. 1, 2/2002.
33. „Südostdeutsche Vierteljahresblätter”, München, nr. 2, 3, 4/2002.
34. „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde”, Köln, nr. 2/2001, 1/2002.

CAMELIA COJOCARU